DE INTERNATIONALE

(1864—1914)

DOOR

F. DOMELA NIEUWENHUIS

Uitgave:
VRIJE SOCIALISTEN-VEREENIGINGEN EN PROP. CLUBS IN AMSTERDAM
Amsterdamsche Boek- en Brochurenhandel
Dusartstraat 23.

DE INTERNATIONALE

(1864—1914)

DOOR

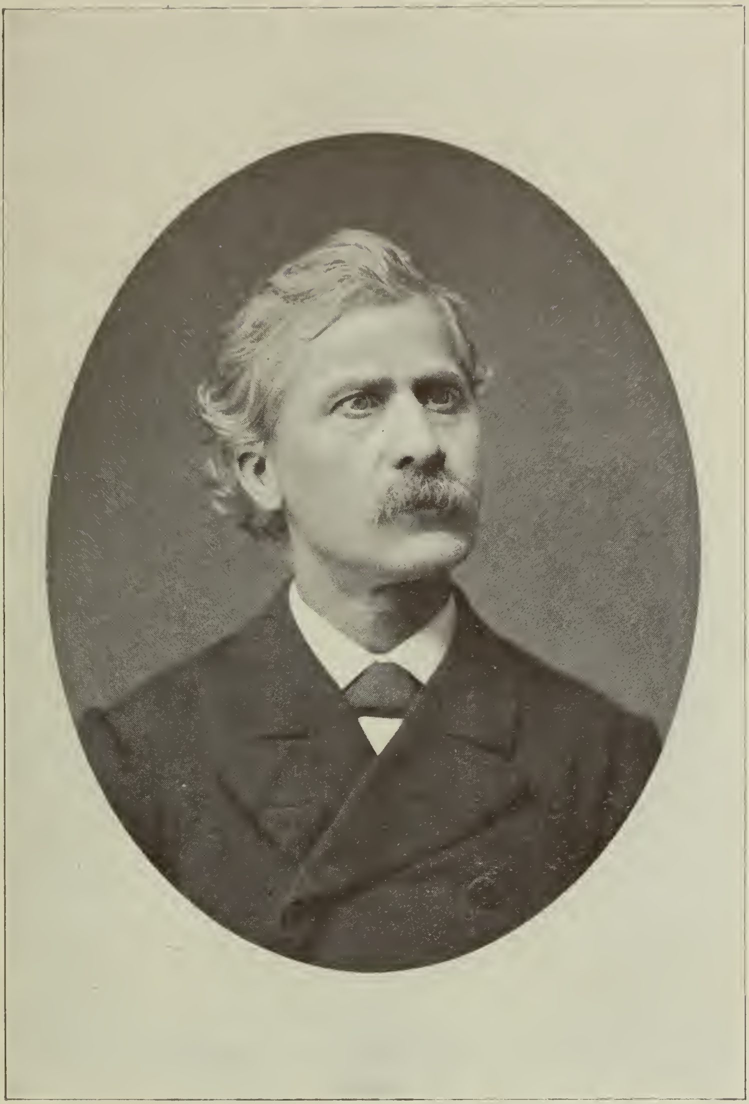
F. DOMELA NIEUWENHUIS

Uitgave:

VRIJE SOCIALISTEN-VEREENIGINGEN EN PROP. CLUBS IN AMSTERDAM

Amsterdamsche Boek- en Brochurenhandel
Dusartstraat 23.

H. GERHARD.

INHOUD.

INLEIDING.

Als het waar is, wat de grootmeester der demokratie in Duitschland, de edele Johann Jacoby eens gezegd heeft, n.l. dat de stichting der kleinste arbeidersvereeniging voor de geschiedenis der beschaving van grooter gewicht is dan de slag bij Sadowa in 1866, hoe belangrijk moet dan wel de geschiedenis worden geacht van de Internationale?

Haar 50-jarige herdenking is dan een plicht, die op ons rust, opdat het jongere geslacht bekend worde gemaakt met den grooten strijd der voorgangers, door wier werken wij zijn geworden wie en wat wij zijn.

Als bronnen, ofschoon dikwijls niet anders dan met de grootste voorzichtigheid te gebruiken, wijzen wij op Testut L'Internationale, Villetard Histoire de l'Internationale Histoire de l'Internationale par un Bourgeois républicain (dr. Fiaux). Histoire de l'Internationale par Jacques Populus, C. Jäger, Der moderne Sozialismus, Zachen, Die rote Internationale, Jaekh, Die Internationale, terwijl ook Quack in zijn beroemd werk Socialisten (Personen en Stelsels), Franz Mehring, Die Geschichte der deutsche Sozialdemokratie, Geschiedenis van het socialisme door Domela Nieuwenhuis, Le socialisme contemporain par Laveleve, er een hoofdstuk aan gewijd hebben. Ook heeft Frits Brupbacher in zijn boek Marx en Bakunine, ein Beitrag zur Geschichte der Internationale Arbeiterassoziation een zeer welkome bijdrage geleverd. Maar het boek dat onmisbaar is voor elk beoefenaar van dit tijdvak is L' Internationale, Documents et Souvenirs (1866—1878) door James Guillaume 4 deelen, waarin de noodige aktenstukken zijn opgenomen. Ofschoon hij zelf schrijft geen geschiedenis der Internationale te geven, schonk hij ons toch het meest volledige boek dat over dit tijdvak bestaat. In hoeverre wij een goed gebruik van deze bronnen hebben gemaakt, dit zij ter beoordeeling overgelaten aan den lezer.

DE INTERNATIONALE.
(1864 — 1914.)

I. DE OPRICHTING.

Proletariërs, vereenigt u! Vereenigt u, wanneer gij den moed bezit u te bevrijden van al uw gemeenschappelijke ellende! Moedigt elkander aan tot een zoo edele en gewichtige onderneming . . . . Vereenigd zal het den volkeren gelukken . . . . Alle twisten en vijandigheden tegenover elkander moeten de volkeren onderdrukken, allen weerzin tegenover de gemeenschappelijke vijanden, tegenover de overmoedige, overtrotsche . . . . menschen keeren, die u ellendig maken en de beste vruchten van uw arbeid wegrooven.

Zoo schreef de bekende abt Meslier, die van 1664—1733 leefde.

En dus de gedachte van vereeniging van alle proletariërs in den strijd tegenover den gemeenschappelijken vijand is niet nieuw. Ja, zelfs hoe bevreesd men was voor de vereeniging, kan men afleiden uit het bekende woord van den Romeinschen schrijver Cato, ten opzichte van de slaven: laat ze niet op uw markt komen, want dan zullen zij elkander gaan tellen en zien hoe machtig zij zijn!

Maar naarmate de internationale verbindingen der volkeren op schier elk gebied zich sterker ontwikkelden, vooral een gevolg van de verbeteringen der verkeersmiddelen, naar die mate deed de drang naar nauwere verbinding zich sterker gevoelen. Het was een talentvolle Fransche vrouw, eene leerlinge van Saint Simon, met name Flora Tristan, die in een weinig bekende brochure in het jaar 1843 de internationaliteit der arbeidersbelangen aantoonde, zonder zelfs het feit van den klassenstrijd te verwaarloozen en den aandrang op een Algemeene Vereeniging (Unité universelle) zonder onderscheid van nationaliteit.

Zij stelde de volgende beginselen: de vereeniging begrijpt de beginselen der sociale revolutie aldus: absolute ontkenning van alle machten, absolute ontkenning van alle gezagvrijmaking van het proletariaat. De sociale regeering kan en moet niets anders zijn dan een administratie, benoemd

door het volk, onderworpen aan zijn kontrole en steeds door het volk afzetbaar. Wij vragen de hulp niet van de bourgeoisie om de sociale revolutie te volbrengen, en wij zijn overtuigd dat als wij haar vroegen, zij dat niet zouden erlangen. Wat wij te doen hebben, is op niemand te vertrouwen dan op onszelven. De broederlijkheid is slechts een domme illusie, waar de maatschappij georganiseerd is in klassen en kasten.

In 1834 bestond te Parijs een demokratisch-republikeinsche geheime bond van „Geächteten", gesticht door Duitsche vluchtelingen en daaruit ontwikkelde zich in 1838 de nieuwe geheime „Bund der Gerechten". En hieruit ontwikkelde zich een internationale bond, genaamd Kommunistischer Arbeiter-Bildungsverein, op welks bewijs van lidmaatschap de woorden stonden: Alle menschen zijn broeders. In 1847 hield ze het eerste bondskongres, waar het geheime karakter ervan ontnomen werd om voortaan te werken als Bond der Kommunisten. Op het tweede kongres was ook Marx tegenwoordig en kreeg hij de opdracht tot samenstelling van een manifest. Dit is het later zoo beroemd geworden Kommunisten-manifest, dat kort vóór de Februari-omwenteling te Parijs verscheen, maar in den beginne, waarschijnlijk tengevolge van die omwenteling, zoo goed als onopgemerkt voorbijging. Het oude bondsmotto: Alle menschen zijn broeders! werd vervangen door een nieuw: Proletariërs van alle landen, vereenigt u!

Niet vergeten mag worden, hoe op 22 September 1844, bij de komst van Wilhelm Weitling te Londen, aldaar een plechtige vergadering werd gehouden te zijner begroeting, waaraan werd deelgenomen door Engelsche, Duitsche en Fransche kommunisten, welke samenkomst een beslist internationaal karakter droeg, zooals men kan afleiden uit de bij die gelegenheid gesproken woorden van den Owenschen kommunist Fleming: „hedenavond wordt een der lievelingsdroom van het socialisme vervuld. Voordat ik met de grootsche, algemeen geldende grondbeginselen ervan bekend was, had ook ik evenals anderen het hoofd vol van de gewone, bekrompen begrippen van nationale grootheid, nationalen roem, uitsluitende vaderlandsliefde: de natuurlijke gevolgen daarvan waren nationale vooroordeelen, zooals zij zich uiten in het dwaze gezwets van natuurlijke vijanden. Maar van het oogenblik af dat ik Robert Owen's zedelijk stelsel der menschelijke maatschappij be-

greep, verdwenen al die onwaardige meeningen. Een nieuw licht scheen op de bladzijde van het geschiedboek, nieuwe verwachtingen ontstonden voor een toekomenden tijd. En toen eerst zag ik overal broeders in het menschengeslacht; toen begreep ik, dat de hoogste belangen der menschheid bevorderd werden door het aankweeken der broederlijkheid tusschen de bewoners van alle landstreken . . . . . Ik koester de hoop, dat met deze meeting een nieuw tijdvak wordt geopend".

In 1849 vinden wij twee vrouwen Paulina Rolland en Jeanne Deroin aan het hoofd van een Fédération ouvrière, die echter door Louis Bonaparte werd ontbonden. Echter allen droomden meer van een algemeen revolutionaire dan wel van een uitsluitende Arbeiders-Internationale.

Deze laatste zou pas ontstaan als gevolg van de groote wereldtentoonstelling te Londen in het jaar 1862. Het was bij die gelegenheid, dat eenige industrieelen en enkele dagbladen in Frankrijk het denkbeeld opperden om Fransche arbeiders naar die tentoonstelling te zenden. Eigenaardig mag het heeten, dat de industrieelen het program der Internationale ontwierpen en ontwikkelden, niet wetende hoe dit plan eenmaal zou worden ten uitvoer gebracht in zoo geheel tegenovergestelde richting als zij bedoeld hadden.

Het was keizer Napoleon III, die dit plan gebruikte om zijn rijk krachtig te maken door den steun van arbeiders en boeren. Op staatskosten gingen er arbeiders heen uit elk vak en gekozen door het algemeen kiesrecht. Op 5 Augustus organiseerden de Engelsche arbeiders voor „hun broeders uit Frankrijk" in Free Mason's Tavern een feest en daar werd de grond gelegd voor de latere Internationale, mede dus met behulp van den Franschen tiran Napoleon.

Kort na hun terugkeer in Frankrijk brak de Poolsche opstand uit en Napoleon wilde door den druk der arbeiders invloed uitoefenen op de openbare meening ten gunste van Polen. Te Londen had een groote sympathie-betooging plaats in St. Paul's Hall op 22 Juli 1863, waaraan deel werd genomen door Fransche arbeiders. En eindelijk besliste men om een komitee te kiezen, dat naar Londen zou gaan om een vereeniging te stichten. Op 28 September 1864 werd nu een groote vergadering uitgeschreven van arbeiders van alle naties in St. Martin's Hall, die gepresideerd werd door prof. Beesly. Onder de deelnemers behoorden a.o. de Italiaan Mazzini, die toentertijd een persoonlijkheid van

invloed en belang was, de Franschman Tolain, de Duitscher Marx, die bij die gelegenheid echter het woord niet voerde, ofschoon men dit in verschillende geschriften kan lezen.

De legende als zou de Internationale het werk zijn, opgekomen in het brein van Marx en dus, hij de stichter ervan zijn, verdwijnt in nevelen, bij het licht der geschiedenis. Neen, zij is geworden, ontstaan uit de behoefte des tijds door de samenwerking van velen, wier namen niet eens bekend zijn. En juist dit onpersoonlijk karakter is misschien het geheim ter verklaring van den spoedigen en machtigen opgang, dien de vereeniging maakte. Zij kwam voort uit behoefte aan zoo'n aaneensluiting.

Aan de statuten der gestichte vereeniging gingen eenige overwegingen vooraf, die aldus luidden:

„overwegende dat de vrijmaking der arbeiders het „werk moet zijn der arbeiders zelven; dat de pogingen „der arbeiders om hun vrijmaking te veroveren niet „moeten leiden tot de vestiging van nieuwe privileges, „maar om voor allen gelijke rechten en plichten te „vestigen en de beheersching van elke klasse te ver- „nietigen;

„overwegende dat de ekonomische onderworpenheid „van den arbeider aan de bezitters der arbeidsmiddelen, „d. w. z. van de bronnen des levens, de eerste oorzaak „is van alle politieke, zedelijke en staatkundige slavernij;

„overwegende dat de ekonomische vrijmaking der ar- „beiders bij gevolg het groote doel is, waaraan elke „politieke beweging ondergeschikt moet zijn;

„overwegende dat alle pogingen, tot nu toe gedaan, schip- „breuk hebben geleden bij gemis van solidariteit tus- „schen de arbeiders in verschillende beroepen van elk „land en van broederlijke eensgezindheid tusschen de „arbeiders der verschillende landen;

„overwegende dat de vrijmaking der arbeiders geen „enkel plaatselijk of nationaal vraagstuk is, dat integen- „deel dit vraagstuk alle beschaafde volkeren belang in- „boezemt, daar de oplossing ervan noodzakelijk onder- „geschikt is aan hun theoretische en praktische mede- „werking;

„overwegende dat de beweging, die opnieuw onder „de arbeiders der meest industrieele landen van Europa „verschijnt, nieuwe verwachtingen doet ontstaan en een „plechtige waarschuwing is om niet terug te vallen in

„de oude dwalingen van hen raadt om alle tot nog „toe geïsoleerde pogingen samen te trekken;

„om deze overwegingen hebben de ondergeteekenden, „leden van den Raad, gekozen door de vergadering, „gehouden op 28 September 1864 in St. Martin's Hall „te Londen, de noodige maatregelen genomen om op „te richten de Internationale Arbeidersvereeniging. Zij „verklaren, dat deze Internationale, evenals alle vereeni-„gingen en individuen, die zich bij haar aansluiten, zul-„len erkennen als grondslag van hun gedrag tegenover „alle menschen de Waarheid, de Rechtvaardigheid en „de Zedelijkheid zonder onderscheid van gelaatskleur, „geloof en nationaliteit. Zij beschouwen het als een „plicht om niet alleen voor hen op te eischen de rechten „van mensch en burger, maar ook voor iedereen die „zijn plichten vervult. Geen plichten zonder rechten, „geen rechten zonder plichten.

„In dien zin hebben wij het voorloopig reglement der „Internationale Vereeniging geredigeerd."

Hier moeten wij melding making van een tekstvervalsching, die heeft plaats gehad en waarvan in geen enkel geschiedboek over het socialisme noch van de Internationale melding wordt gemaakt, maar wel in de zakelijke Memorie, aangeboden door de Jura-Federatie der Algemeene Arbeidersvereeniging aan alle federaties der Internationale, gedateerd van 15 April 1873.

In de derde overweging zijn heel onschuldig een paar woorden ingelascht, die in de oorspronkelijke Statuten niet stonden, n.l. de woorden: *als middel*. In de oorspronkelijke statuten, opgemaakt op het 3de kongres te Genève in 1866 vinden wij ze niet. Hoe komen zij er dan in? In de Engelsche vertaling zijn ze gevoegd door Marx, n.l.: as a means en uit de Engelsche vertaling zijn ze weer overgenomen in den Franschen tekst, die toongevend is voor de meeste schrijvers. Is dit per ongeluk of met opzet geschied? Is het een verklaring zooals hij die wenscht of is het een vervalsching? Het eerste is niet denkbaar en dus wij staan hier voor een opzettelijke vervalsching en wel om den schijn te geven aan de Internationale, dat zij altijd gewild heeft, wat Marx persoonlijk wilde, maar wat niet is aangenomen op het kongres te Genève (1866), n.l. dat de politieke aktie het praktische middel was, dat de Internationale aanwendde om de ekonomische vrijmaking te verkrijgen. Men vindt dit

punt tot in de fijnste bizonderheden uiteengezet in het boek van James Guillaume L'Internationale, Documents et Souvenirs, het meest volledige boek over de vereeniging, zonder kennismaking, waarmede niemand kan schrijven over de Internationale.

En hoe brutaal men in dit opzicht was, blijkt daaruit, dat op de konferentie te Londen ten jare 1871 ten huize van Marx en uitsluitend bestaande uit vriendjes van Marx, bepaald werd:

„gezien de overwegingen der origineele Statuten, waar-„in staat: „de ekonomische vrijmaking der arbeiders is „het groote doel waaraan elke politieke beweging als „ondergeschikt moet worden";

„overwegende dat ontrouwe vertalingen der orgineele „Statuten aanleiding hebben gegeven tot valsche ver-„klaringen, die schadelijk zijn geweest voor de ontwik-„keling en aktie van de Internationale Arbeidersver-„eeniging."

Dus men dekreteert brutaalweg, dat de valsche statuten de oorspronkelijke zijn, om er zich op te kunnen beroepen, want het is een feit dat in de aangenomen Statuten op het kongres te Genève de woorden „als een middel" niet voorkomen. Een herhaling dus van de valsche decretalia der Katholieke kerk, waarop men zich beriep, om de onfeilbaarheid van den paus op het beruchte Koncilie te Rome in het jaar 1870 er door te halen.

Ook een tweede vervalsching vindt men in de Engelsche uitgave, n.l. de woorden „de Algemeene Raad autoriseerende zelf nieuwe leden zich toe te voegen." In den oorspronkelijken Franschen tekst der Statuten, opgemaakt te Genève staan die woorden niet. En nu heeft later de Algemeene Raad gedaan, alsof de Engelsche tekst van 1867 de origineele was en de Fransche Statuten uit het jaar tevoren de ontrouwe vertaling.

Uit een brief van Bakunine leert men dat Marx de Internationale direkt den parlementairen weg heeft willen doen inslaan, maar ook dit opzet verijdeld werd. Wij lezen daarin namelijk aldus: „het voornaamste feit, dat gelijkelijk wordt terug gevonden in het Manifest, geredigeerd door Marx in 1864 namens den voorloopigen Algemeenen Raad en dit uit het program der Internationale is verwijderd door het kongres te Genève, n.l. de verovering der politieke macht door de arbeidersklasse. Men begrijpt dat menschen zoo

onmisbaar als Marx en Engels, aanhangers waren van een program, dat de politieke macht wijdend en goedkeurend, de deur opent aan alle eerzucht. Omdat er een politieke macht zal zijn, zullen er noodzakelijk onderdanen zijn, op z'n republikeinsch in burgers veranderd, wel is waar, maar niettemin onderdanen en die als zoodanig genoodzaakt zullen zijn te gehoorzamen, omdat er zonder gehoorzaamheid geen macht mogelijk is. Men zal mij tegemoet voeren, dat zij niet gehoorzamen aan menschen maar aan wetten, die zij zelven gemaakt zullen hebben. Hierop zal ik antwoorden, dat elkeen weet, hoe het volk in de meest demokratische en vrije landen naar politiek geregeerd, de wetten maakt en wat zijn gehoorzaamheid aan die wetten beteekent. Wie niet de parti-pris heeft om fikties te nemen voor werkelijkheden, zal wel moeten erkennen, dat zelfs in die landen het volk niet gehoorzaamt aan wetten, die het in werkelijkheid maakt, maar die men maakt in zijn naam en dat het gehoorzamen aan die wetten nooit een anderen zin heeft voor het volk dan het te onderwerpen aan de willekeur van een minderheid die als voogd en heerscher optreedt of, wat hetzelfde wil zeggen, vrijelijk slaaf te zijn."

Hieruit ziet men hoe de kwestie van de verovering der politieke macht toen reeds aan de orde van den dag was, maar dat Marx, die blijkbaar de kwestie niet open en flink durfde behandelen, haar trachtte binnen te smokkelen door een achterdeur.

Marx heeft door de stichting van de Internationale een lang gekoesterden wensch vervuld gekregen, want gelijk Engels ergens meedeelt, had hij de hoop „een arbeidersvereeniging te stichten, die de meest vooruitstrevende landen van Europa en Amerika zou omvatten en die het internationaal karakter der socialistische beweging zoowel tegen de arbeiders zelven als tegenover de bourgeoisie en de regeeringen om zoo te zeggen aanschouwelijk moest ten voorbeeld strekken — het proletariaat tot bemoediging en versterking, zijn vijanden tot schrik".

Zoo verbazend was de opgang, die de Internationale maakte, dat het Engelsche blad, de „Times", het gevaar doorziende van dit ontwaken van het proletariaat, schreef: „men moet opklimmen tot den oorsprong van het christendom of tot den inval der barbaren, om een beweging te kunnen vinden gelijk aan die der hedendaagsche arbeiders."

En hoe hoog de verwachtingen gespannen waren, dit kan men b.v. afleiden uit hetgeen Elysée Reclus schreef, n.l. dat de stichting der Internationale na de ontdekking van Amerika en de omvaring van de Kaap de Goede Hoop het belangrijkste feit is in die geschiedenis. Hadden Kolumbus, Magelhaen en anderen de materieele eenheid der aarde gekonstateerd, de Internationale leidde haar moreele eenheid in, reeds te voren vóórgevoeld door vele wijsgeeren en revolutionairen.

II. DE KONGRESSEN TOT BASEL.

Het eerste algemeene kongres der Internationale zou in 1865 te Brussel bijeenkomen, maar daar de Belgische regeering moeilijkheden in den weg legde, moest men zich dit jaar tevreden stellen met een konferentie van den Algemeenen Raad met de weinige leidende komités op het vasteland.

In 1866 had het eerste kongres te Genève plaats, waar ongeveer 60 afgevaardigden tezamen waren gekomen. Marx zelf was er niet, evenmin als op de latere, behalve op dat in den Haag in 1872, waar hij zijn doodvijand Bakunine moest treffen. Een maand na den afloop schreef hij aan zijn vertrouwden vriend dr. Kugelmann: „ik had groote onrust over het kongres te Genève. Maar alles bij elkaar genomen heeft het mijn verwachting overtroffen. De indruk in Frankrijk, Engeland, Amerika is onverwacht. Ik heb er niet heen kunnen gaan en ik heb het niet gewild ook, maar ik ben het, die het program der Londensche afgevaardigden heb geredigeerd. Ik heb het met opzet beperkt tot de punten, die een onmiddellijk samengaan en een gemeenschappelijke aktie der arbeiders toelaten en die onmiddellijk voedsel en geestdrift verleenen aan de behoeften van den klassenstrijd en aan de organisatie der arbeiders als klasse. De Parijzenaars hadden het hoofd vol van de meest leege Proudhonsche fraseologie. Zij praten van wetenschap en weten niets. Zij minachten elke revolutionaire aktie, d. w. z. die uitgaat van den klassenstrijd zelf, elke sociale gecentraliseerde beweging en die bij gevolg ook verwezenlijkt kan worden door politieke middelen (zooals b.v. de vermindering van den werktijd

langs wetgevenden weg). Onder voorwendsel van vrijheid en anti-gouvernementalisme of anti-autoritair individualisme hebben deze heeren, die gedurende 16 jaar hebben aanvaard en nog rustig aanvaarden het verfoeilijkst despotisme — prediken zij in werkelijkheid het vulgaire bourgeois-regime, alleen naar de mode op zijn Proudhon's geïdealiseerd. Proudhon heeft ontzaggelijk veel kwaad gesticht. Zijn schijnbare kritiek en oppositie tegen de utopisten (zelf is hij niet anders dan een kleinburgerlijk utopist, terwijl men in de utopieën van een Fourier, een Owen en anderen het voorgevoel en den verbeeldingsindruk van een nieuwe wereld vindt) hebben de „brillante jeugd" eerst gewonnen en verleid, de studenten, vervolgens de arbeiders, vooral die te Parijs, die als weelde-arbeiders ongetwijfeld grootendeels deel uitmaakten van het oude vuil. Onwetend, ijdel, pretentiemakers, babbelaars, opgeblazen praatjesmakers, zijn ze op het punt geweest alles te bederven, daar zij in grooten getale naar het kongres gingen, een getal geenszins geëvenredigd aan dat der leden. In het verslag zal ik hen onder de hand op de vingers tikken. De beweging van de kieshervorming hier, die onzen Algemeenen Raad (quorum magna pars) heeft geschapen en ter wereld gebracht, heeft steeds grooter afmetingen aangenomen en is nu onweerstaanbaar. Ik heb mij altijd achter de schermen gehouden en bemoei mij niet meer met de zaak, sinds zij in gang is *).

Onverantwoordelijk mag het heeten, dat Marx het jonge, pas geboren wicht zoo aan zijn lot overliet en dit te meer, waar het belaagd werd van verschillende zijden. Hij had op het congres behooren te zijn, de plicht schreef het gebiedend voor en het is onbegrijpelijk, waarom hij zoo handelde. Was hij bevreesd een nederlaag te lijden tegenover de aanhangers van Proudhon, den man, dien hij ook zeer bizonder haatte en bestreden had op een vinnige en unfaire manier?

Overigens was het kongres niet zeer belangrijk; men tastte zoo'n beetje in den blinde. De voornaamste besluiten waren: 1e. dat de zetel van den Algemeenen Raad te Londen bleef gevestigd; 2e. dat de leden allen op één na werden herkozen; 3e. dat het aanstaande kongres gehouden zou worden te Lausanne in 1867.

*) 9 Okt. 1866, opgenomen in de Neue Zeit van 12 April 1902.

Vermeldingwaardig is ook, dat er twee adhaesie-betuigingen waren ingekomen uit Duitschland, n.l. van den bekenden schrijver Ludwig Büchner, den beruchten man van Kracht en Stof, en van den jong gestorven hoogleeraar Albert Lange, een der weinige geleerden, die eenig besef hadden van den ernst van het sociale vraagstuk.

Van veel meer belang was het tweede kongres der Internationale te Lausanne in 1867 gehouden van 2 tot 7 September. Tegelijkertijd had in diezelfde stad het Vredes- en Vrijheidscongres plaats, waaraan deel werd genomen door de bloem der Europeesche demokratie, o.a. door Garibaldi, Edgar Quinet, Bakunine. De Internationale was ook uitgenoodigd zich op dit kongres te laten vertegenwoordigen.

Na heel wat verwarde diskussiën werden de volgende punten op de agenda gebracht:

1e. welke praktische middelen moeten aangewend worden om de Internationale te maken tot een centrum van aktie, teneinde de arbeidersklasse vrij te maken in den strijd tegen het kapitaal?

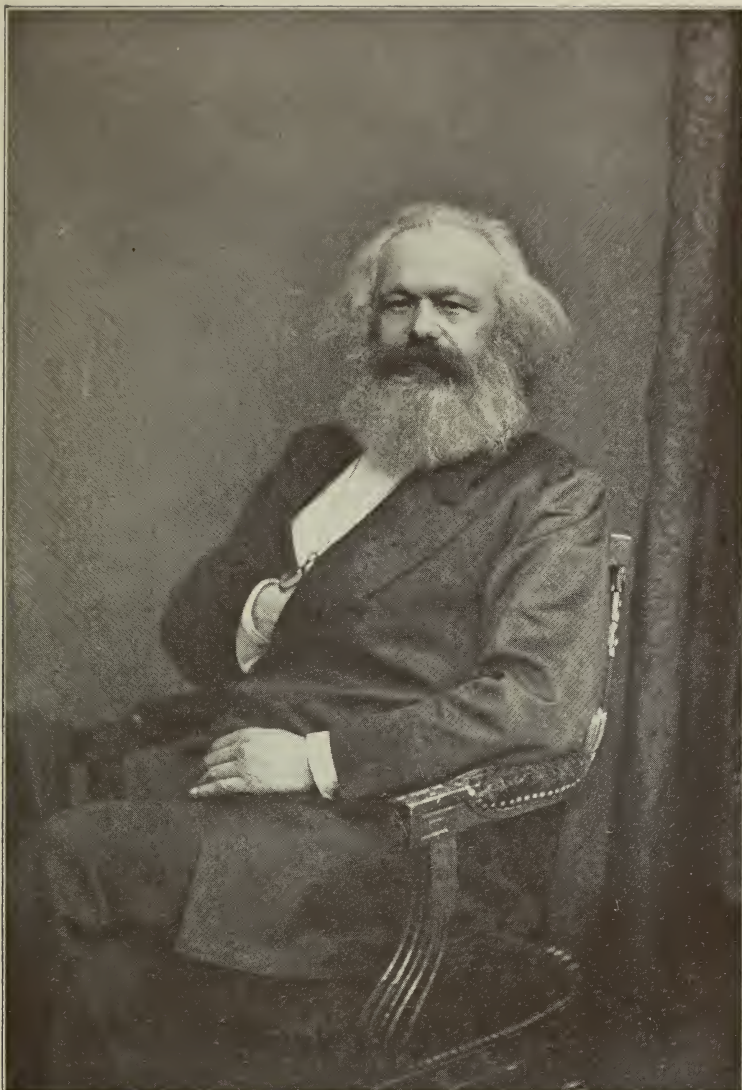
2e. hoe kunnen de arbeiders het krediet, dat zij geven aan de bourgeoisie en aan de regeeringen ten nutte maken te hunner bevrijding? Krediet- en volksbanken. Papier en gemunt geld. Onderlinge verzekering. Arbeidersvereenigingen.

3e. Kunnen de pogingen, door vereenigingen beproefd om den vierden stand vrij te maken, niet tot resultaat hebben de vorming van een vijfden, welks toestand nog veel ellendiger zal zijn? De mutualiteit beschouwd als basis der sociale betrekkingen. Evenwicht der funkties. Solidariteit. Arbeidersvereenigingen.

4e. Arbeid en Kapitaal. Werkloosheid. De machines en hun gevolgen. Vermindering van arbeidsduur. Verdeeling van arbeid. Vervorming en uitroeiïng van het salaris. Verdeeling der produkten.

5e. Sociale funkties. De rol van den man en van de vrouw in de maatschappij. Opvoeding van kinderen. Integraal onderwijs. Vrijheid van onderwijs. Phonografie (wereldtaal).

6e. Bepaling en rol van den staat. Publieke diensten. Vervoer en Ruil. Kollektieve en individueele belangen.

KARL MARX.

De staat beschouwd als bewaker en arbiter der kontrakten. Recht van straffen.

7e. Is de onthouding der politieke vrijheden niet een beletsel der sociale bevrijding der arbeiders en een der hoofdoorzaken van sociale beroeringen? Welke middelen moeten aangewend worden om de politieke vrijheden te verhaasten en te herstellen?

8e. Kollektief adres aan het Vredeskongres te Genève door de arbeiders in kongres vereenigd te Lausanne.

9e. Diskussie over den zetel van den Algemeenen Raad en de plaats van het aanstaand kongres.

Men ziet dat de dagorde nog vrijwel gelijk is aan die der tegenwoordige kongressen.

Op dit kongres was Ludwig Büchner tegenwoordig, ja hij fungeerde met Karl Burkli, Vasseur en James Guillaume als secretaris. Marx schitterde door afwezigheid evenals Engels.

Aan het hierop te Genève gehouden kongres van den Vrijheids- en Vredesbond namen verschillende deelhebbers van het kongres der Internationale deel en ofschoon men daar een botsing verwachtte tusschen de bourgeois-demokraten en de socialisten, zij bleef uit.

Het was de Belgische dokter César de Paepe, een Internationalist, die op het andere kongres de puntjes flink op de i zette. Hij zei o.a.:

„wij zijn ook republikeinen en federalisten, maar wij willen geen republiek in naam en geen federatie in schijn. De republiek willen wij feitelijk en vooral in de ekonomische verschijnselen, die drukken op alle anderen, wij willen niet alleen geen erfelijk monarch, hetzij hij heete keizer of koning, geen tijdelijk monarch die zich president noemt, maar wij willen ook den monarch opheffen die kapitalist heet of de oligarchie bekend onder den naam van nationale banken, finantieele instellingen, enz., die den omloop van waarden despotisch regeeren en wier civiele lijst heet interest of dividend, maar wij willen ook opheffen den monarch, die eigenaar heet, die als absoluut meester regeert over den grond en wiens civiele lijst heet rente of pacht. Wij willen het federatieve niet alleen in de politiek, maar ook in de sociale ekonomie; wij willen niet alleen de macht decentraliseeren, maar ook

het kapitaal, zooals wij willen dat elk voortbrenger zijn eigen kapitalist zal zijn, d.w.z. dat kapitaal en arbeid vereenigd zijn in één persoon, zooals wij willen dat de wet niet meer zal zijn dan een kontrakt tusschen de burgers, d. w. z. een ruil van diensten, wij willen dat ook de produktie, de handel, het krediet, het verbruik slechts een ruil van diensten zal zijn. Waartoe dient die decentralisatie der volkeren, der provincies, der gemeenten, als in elk dezer groepen het kapitaal voortgezet gecentraliseerd is in de handen van enkelen? Is het niet het kapitaal, dat in de republieken zoowel als in de monarchieën regeert en is het niet de armoede, die de slavernij maakt? Politiek federalisme onderstelt ekonomisch dito, zonder dit is het andere bedrog en ekonomisch federalisme beteekent mutualisme, ruil van diensten en voortbrengselen, opheffing van alle voordeel van het kapitaal, gelegd op den arbeid, uitroeiïng van het bourgeoisisme en van het proletariaat."

De eerste vervolging der Internationale vond plaats te Parijs, daar de regeering, die gevaar begon te zien in deze vereeniging, haar wilde opheffen. De 15 bestuursleden der sektie werden veroordeeld tot een boete van 100 frank elk, maar die der tweede kommissie, die gekozen werd na het ontslag der eerste, kregen 3 maanden gevangenisstraf en elk 100 frank boete, alsook ontbinding van het bureau. De Internationale was dus in Frankrijk een verboden vereeniging, ofschoon men individueel lid kon blijven als behoorende tot een vreemde vereeniging, die haar zetel had te Londen.

Het derde kongres had te Brussel plaats van 6—13 September 1868. Het voornaamste punt op de agenda was de grondkwestie. Een kommissie van 9 leden bood het kongres een resolutie aan, die hierop neerkwam, dat mijnen, steengroeven, enz. evenals de spoorwegen moesten toebehooren aan de gemeenschap, evenzoo de bebouwde grond, kanalen, wegen, telegraaflijnen en andere verkeersmiddelen, en bosschen. 30 afgevaardigden verklaarden zich vóór die resolutie, 5 tegen en 15 buiten stemming. Men besloot echter de kwestie opnieuw te behandelen op het volgende kongres. Ook ten opzichte der machines besloot men dat deze moesten komen in handen der arbeiders.

Het Vrijheids- en Vredeskongres, dat op 21 September te Bern zou samenkomen, noodigde de Internationale uit om zich officieel te doen vertegenwoordigen, maar te Brussel besloot men dat de Internationale voldeed aan hetgeen men wenschte en de Vrijheids- en Vredesbond geen reden van bestaan had. Wilden er leden der Internationale heengaan, zij konden het persoonlijk doen en op haar beurt noodigde de Internationale den Vrijheids- en Vredesbond uit om zich in haar op te lossen.

Het bestuur van de Parijsche sectie, dat het met dit besluit heelemaal niet eens was, zond uit de gevangenis, waar het verblijf hield, een protest daartegen en tegelijkertijd een sympathiebetuiging aan het kongres te Bern.

Van belang is het ook, dat op dit kongres ten opzichte van den oorlog een resolutie werd aangenomen, voorgesteld door Longuet en de Paepe, waarin den arbeiders wordt aanbevolen in geval van oorlog het werk te staken in de respektieve landen, ten einde den oorlog te beletten.

Verder kwam aan de orde: de kwestie der werkstakingen, de kwestie der machines, de kwestie van het onderwijs, de kwestie van het krediet, de kwestie van den eigendom, de kwestie der arbeidsuren, de kwestie der koöperatie en de kwestie der arbeidscahiers.

De aanhangers van Proudhon en Marx botsten op punt 5 (het onderling krediet) op elkander, daar de Proudhonisten een onderlinge bank wilden vestigen om alles tegen inkoopsprijs te verkoopen. Daartegenover stonden de Duitschers, die bij monde van Eccarius de cirkulatiebanken wilde maken tot staatsbanken. Maar ook stonden zij tegenover elkander bij de grondeigendomskwestie. Het was De Paepe, zelf een oud-Proudhonist, die den doorslag gaf door zijn rede over de openbare diensten. Met een kleine meerderheid wonnen de Marxisten het; nu op het volgende kongres zou zij opnieuw op de dagorde komen te staan.

Hoewel Bakunine lid was geworden der Internationale en een samensmelting van beide bonden voorstond, was hij niet aanwezig op het kongres te Brussel. Echter door middel van De Paepe diende hij een memorie in om het program der Russische sociaal-demokraten te ontvouwen, die wenschten afschaffing van het erfelijk eigendom, volledige gelijkstelling van man en vrouw met afschaffing

van het huwelijk, elke politieke organisatie niet anders dan een vrije federatie, van vrije associaties op landbouw- en industrieel gebied.

De anarchie begon al door te gloren.

Op het Vrijheids- en Vredeskongres te Bern, waar Bakunine wel was, trachtte hij de socialistische ideeën te doen doordringen. De volgende resolutie werd aangenomen.

„Het Verbond erkent de absolute noodzakelijkheid om de drie termen van het sociale vraagstuk: de godsdienstige, politieke en ekonomische vraag niet te scheiden. Bijgevolg verklaart het:

1e. dat de godsdienst, zaak van het individueel geweten, verwijderd moet worden uit de politieke instellingen, zooals bij het onderwijs, opdat de kerken de vrije ontwikkeling der maatschappij niet langer kunnen belemmeren;

2e. dat de Vereenigde Staten van Europa geen andere organisatie kunnen hebben, tenzij op den grondslag der volksinstellingen met federatieven band en met het element van gelijkheid der rechten van het individu zoowel als van de autonomie der gemeenten en provincies in het reglement van hun respektieve belangen;

3e. dat het hedendaagsche ekonomische stelsel radikaal moet veranderd worden, als wij zullen komen tot de billijke verdeeling der rijkdommen, van den arbeid, van de ontspanning, van het onderwijs, wezenlijke voorwaarden voor de vrijmaking der arbeidersklasse en van de afschaffing van het proletariaat.

Het Verbond protesteert tegen elke poging tot sociale hervorming, gedaan door de despotische macht, welke ook."

Die derde paragraaf is er ingelascht op voorstel van Bakunine.

In de debatten verklaarde hij zich Kollektivist, „omdat ik de ekonomische en sociale gelijkheid van klasse en individuen vraag, omdat ik mij met het Arbeiderskongres te Brussel verklaard heb een aanhanger te zijn van den kollektieven eigendom, heeft men mij verweten kommunist te zijn. Ik ben verwonderd, dat Chaudey, de exekuteur-testamentair van Proudhon, dit verschil niet begrijpt. Ik verfoei het kommunisme, omdat het is de ontkenning der

vrijheid en dat ik niets menschelijks kan denken zonder vrijheid. Ik ben geen kommunist, omdat het kommunisme koncentreert en alle machten der maatschappij doet opgaan in den staat, omdat het noodzakelijk uitloopt op de centralisatie van het eigendom in handen van den staat — de radikale uitroeiïng van dit beginsel van het gezag en van de voogdijschap van den staat, die onder het voorwendsel van te moraliseeren en de menschen te beschaven, hen tot op heden heeft onderworpen, onderdrukt, uitgezogen en ontaard. Ik wil de organisatie van de maatschappij en van den kollektieven of socialen eigendom van beneden naar boven langs den weg der vrije associatie en niet van boven naar beneden door middel van eenig gezag, welk dan ook. Daar ik de afschaffing van den staat wil, wil ik ook de afschaffing van den individueelen erfelijken eigendom die slechts een staatsinstelling is, een gevolg zelf van het beginsel van den staat. Zietdaar in welken zin ik kollektivist en geen kommunist ben."

Een resolutie der socialisten werd verworpen, die luidt als volgt:

> „overwegende dat de kwestie, die zich gebiedend aan ons voordoet, is die der ekonomische en sociale egalisatie der klassen en individuen, meent het kongres, dat buiten deze egalisatie, d. w. z. buiten de rechtvaardigheid, de vrijheid en den vrede niet verwezenlijkt kunnen worden. Bij gevolg zet het kongres op de dagorde de bestudeering der praktische middelen tot oplossing dezer kwestie."

Bij de behandeling der kwestie van scheiding van kerk en staat, zei Bakunine: „wie God wil, die wil de slavernij der menschen. God en de onwaardigheid van den mensch òf wel de vrijheid van den mensch en de vernietiging van het goddelijk spooksel. Zietdaar de keuze, er bestaat geen middenweg. Kiest dus."

Toen dit verworpen werd, gingen eenige leden, o.a. Elysée Reclus, Jaclard, Bakunine, Joukovsky, Fanelli etc. uit het Verbond; zij vormden een nieuwe organisatie onden naam van Alliance internationale de la démocratie socialiste. Deze maakte zich tot onderdeel der Internationale, wier statuten zij aanvaardde. Philip Becker, die er zelf deel van uitmaakte, kreeg de opdracht om toe-

lating en bloc bij de Internationale aan te vragen bij den Algemeenen Raad. Dit verzoek werd geweigerd, omdat men in het bestaan van een tweede internationaal lichaam dat naar binnen en ook naar buiten werkte, een middel zag om de Internationale te desorganiseeren.

Op 2, 3 en 4 Januari 1869 werd het eerste kongres der Romaansche Federatie gehouden te Genève, waar 30 sekties vertegenwoordigd waren.

Na vele diskussies besloot men, dat namens het kongres Perron zou schrijven aan Eccarius te Londen om den Algemeenen Raad het volgende voor te stellen: ontbinding der Alliance; vervallenverklaring van het Centraal Bureau, mits de sekties, door de Alliance opgericht in Zwitserland, Spanje, Italië en Frankrijk zouden erkend worden als gewone sekties met het program der Alliance. De Algemeene Raad antwoordde daar niets op tegen te hebben, maar maakte alleen de opmerking, dat men niet beoogde de „égalisation des classes" (gelijkmaking) maar „l'aboliton" (de afschaffing). Dus het had allen schijn, dat de zaak nu in orde was.

III. HET KONGRES TE BASEL IN 1869.

Van 6 tot 12 September werd het vierde kongres der Internationale gehouden te Basel.

Daar deden Rittinghuisen, Goegg en Liebknecht een poging om allereerst te behandelen de direkte wetgeving door het volk, als het bij uitstek belangrijke punt, maar het voorstel werd verworpen en men besloot „aan geen enkele politieke beweging mee te doen, die niet het onmiddellijk en direkt doel had de vrijmaking der arbeiders."

Twee kwesties beheerschten het kongres, te weten: die van den grondeigendom en die van het erfrecht. Ten opzichte van de eerste besloot men als volgt:

1e. het kongres meent, dat de maatschappij het recht heeft den grond tot kollektief eigendom te maken;

2e. het kongres meent, dat het noodzakelijk is den grond tot kollektief eigendom te vervormen.

Wat het erfrecht betrof, Marx had de kwestie niet op de dagorde willen zetten en noemde haar een „vieillerie Saint Simonieme" (een St. Simonistisch verouderd idee), maar toen het er op stond, diende de Algemeene Raad een

rapport in, door Eccarius voorgelezen, maar blijkbaar door Marx gesteld, waarin betoogd werd:

1e. dat het erfrecht niet de bevoegdheid creëerde om het produkt van den eenen mensch over te dragen in den zak van den anderen; het was geen oorzaak, maar gevolg, een juridicke konsekwentie van de tegenwoordige ekonomische organisatie der maatschappij, gebaseerd op het individueel eigendom der produktie-middelen. Zoo was het recht om slaven te erven niet de oorzaak der slavernij, integendeel, de slavernij was de oorzaak van dit soort erfrecht;

2e. het kongres nu moet over de oorzaak en niet over het gevolg diskusieeren. Het hoofddoel moet zijn die instellingen te vernietigen, die aan eenige individuen, gedurende hun leven, de ekonomische macht geven, om zich de vrucht dan den arbeid van anderen toe te eigenen. Het erfrecht zal verdwijnen bij en door de afschaffing van het individueel eigendom der produktiemiddelen. Het erfrecht kon dus niet het uitgangspunt zijn van een dergelijke sociale transformatie;

3e. het was een fout der St. Simonisten om het erfrecht niet als logisch gevolg, maar als ekonomische oorzaak der sociale evolutie te beschouwen. Afschaffing van het erfrecht als uitgangspunt te nemen is even ongerijmd als de wetten van vraag en aanbod te willen afschaffen met behoud van den tegenwoordigen toestand der ruilvoorwaarden;

4e. door de wetten op het erfrecht te behandelen onderstellen wij dus noodwendig, dat het individueel eigendom op de produktiemiddelen blijft bestaan. Het kan dus alleen betrekking hebben op een sociale overgangsperiode en vormt een deel der overgangsmaatregelen. Deze kunnen slechts de volgende zijn: a. uitbreiding der belasting op het erfrecht; b. beperking van het recht van testeeren (vermaken).

Het was vooral Bakunine, die dit rapport scherp bestreed en zei: „wij nemen als uitgangspunt het heden en dit heden willen wij opheffen. In de historie gaat het feit vóór het recht. Begin met het bestaande omver te gooien, begin met de praktijk. Moeilijk zal het wellicht gaan met betrekking tot de boeren, doch voorwaarts te gaan zonder om te zien, dat is de leus."

Hoewel Eccarius en Liebknecht trachtten in den geest van Marx te werken, het gelukte hun niet de meerderheid van het kongres voor zich te winnen; Bakunine won het pleidooi met 37 tegen 19 stemmen en 6 onthoudingen.

Dat deze nederlaag van Marx een groote rol heeft gespeeld in het verschilpunt met Bakunine, dit mag als zeker worden aangenomen, want hij gevoelde, dat zijn gezag daaronder had geleden.

Over het derde punt: de weerstandskassen betreffende, was men het eens; het was een poging om een internationale verbinding tot stand te brengen tusschen al de kassen der werklieden over alle landen.

Verder werden eenige administratieve zaken geregeld en o.a. met medewerking van Bakunine de macht van den Algemeenen Raad uitgebreid.

Nog één belangrijk punt moet vermeld worden. Omtrent Bakunine liepen in Duitschland vooral allerlei lasterlijke geruchten, n.l. dat hij „was een zeer gevaarlijk politiespion van de Russische regeering en dat men daarvan de bewijzen in handen had, dat hij door de stichting der Alliance de la démocratie socialiste de Internationale wilde vernietigen en dat hij, sluw en diplomaat als alle Russen, erin geslaagd was den ouden Duitschen socialist Philipp Becker te bedriegen en mede te slepen."

En wie was die lasteraar?

Wilhelm Liebknecht. Ook Bebel had zich in denzelfden zin uitgelaten, n.l. dat hij waarschijnlijk een agent was van de Russische regeering en zich verstond met Schweitzer, als agent van Bismarck. Bakunine bepaalde zich echter tot eerstgenoemde en sommeerde Liebknecht om binnen een maand alle bewijzen in te leveren en bleef hij in gebreke, dan zou hij hem op het kongres te Basel brandmerken als een vuilen lasteraar. Hoewel het hem tegenstond het kongres bezig te houden met een persoonlijke zaak, toch moest hij het wel doen.

Een eeregericht werd ingesteld.

Bakunine koos Robert, Sentinon (een Spanjaard), Palix van Lyon, César de Paepe (een Belg), Neymayer (een Oostenrijker).

Liebknecht wees aan: Eccarius, Rittinghausen, Morits, Hess, Spier en een vijfde wiens naam men niet meer schijnt te weten. Philip Becker fungeerde als getuige. Van de vijf personen, die voor Bakunine in de kommissie

zaten, kende hij er geen, behalve Robert, dien hij somwijlen in het Juragebergte had ontmoet.

Deze jury verklaarde met algemeene stemmen, dat Liebknecht op zeer lichtzinnige wijze gehandeld had, door een lid der Internationale te beschuldigen naar aanleiding van lasterlijke artikelen in een bourgeoisblad.

Deze verklaring geschiedde schriftelijk en werd onderteekend aan Bakunine ter hand gesteld.

Liebknecht verklaarde ridderlijk in tegenwoordigheid van allen, dat hij ten opzichte van Bakunine gedwaald had, reikte Bakunine de hand en deze, royaal als hij altijd was, verscheurde toen die verklaring. Twee dagen later kwam Liebknecht op hem toe, die aan Liebknecht eenige artikelen van zijn hand ter lezing had gegeven en zei: „ik zie, dat ik een absoluut valsch denkbeeld omtrent u had. Gij zijt een Proudhonist en wilt de afschaffing van den staat. Ik zal u in mijn blad bestrijden, want uwe meening staat lijnrecht tegenover de mijne. Maar ik had graag, dat gij mij uwe geschriften liet, ik zal ze publiceeren, ik ben u een genoegdoening schuldig."

Vertrouwende op deze belofte, is Bakunine steeds blijven wachten op het vervullen ervan. Liebknecht heeft nooit, ook met geen enkel woord, melding gemaakt van de eere-jury en nooit iets gezegd over die artikelen. Integendeel, hij nam in zijn blad korrespondenties op uit Parijs van Moritz Hess, waarin dezelfde beschuldigingen werden herhaald, die de eere-jury voor laster had verklaard.

Ziethier een feit, dat aan Guillaume is verteld geworden door R. S. en dat hij uit den mond van dezen heeft opgeschreven in 1904. Het was in den zomer van 1869, dat R. S. zich te New-York bevond met zijn vriend S. S.; zij lazen in een socialistisch Duitsch blad van die stad — hij meent dat het de Arbeiter-Union was — een artikel, dat hierop neerkwam: „men schrijft ons uit Londen, dat Bakunine een Russische spion is." Dadelijk schreven zij aan den redakteur van genoemd blad een brief, dien zij hem brachten, om te protesteeren tegen dezen laster; de redakteur antwoordde hun letterlijk, dat het geen laster was, erbij voegende,: „ik heb deze inlichting ontvangen van mijn vriend Karl Marx, die het mij uit Londen schreef." S. S. en R. S. kenden Sorge; zij adresseerden zich aan hem, gaven hem alle verklaringen, die noodig waren om

te bewijzen, dat Bakunine geen spion was; Sorge zei, dat hij er zich mee belastte om den redakteur te doen begrijpen, dat hij een dwaling had begaan en een rektificatie in het eerstvolgend nummer van dit blad te doen opnemen. Ondanks deze belofte werd nooit een rektificatie geplaatst.

Men ziet uit alles, dat men van een lasterkampagne kan spreken, die tegen beter weten in en met opzet op touw was gezet tegen Bakunine en telkens als men een onderzoek deed naar de zegslieden, stuit men geregeld op Marx.

Wat nu te zeggen van zulke personen, die zich niet ontzien om door zulke middelen een tegenstander van de baan te krijgen.

De Internationale bereikte met het kongres te Basel haar hoogtepunt. Zij was een macht geworden, waarmede men rekening begon te houden en het is ook opmerkelijk, dat elk kongres een schrede voorwaarts was op den weg van den vooruitgang. Geen wonder, dat de arbeiders steeds meer hun hoop vestigden op de Internationale.

IV. DE FRANSCH-DUITSCHE OORLOG EN DE KOMMUNE.

Het volgende kongres, dat vastgesteld was te Parijs, kon niet doorgaan wegens den Fransch-Duitschen oorlog. Echter reeds in de maand Mei nam de Fransche regeering maatregelen om het kongres te beletten en met het oog daarop schreef Liebknecht aan den Algemeenen Raad of men niet beter deed het te Maintz te houden. En zijn voorstel vond instemming, zoodat het bij circulaire van 12 Juli naar Maintz werd verplaatst. Maar een paar dagen later werd de oorlog verklaard en dus het heele kongres kon niet doorgaan. Het woord was aan de chassepôt-geweren. Het was een kwade tijd, want in plaats van eendracht werd haat aangekweekt tusschen het Fransche en Duitsche volk. De adressen van den Algemeenen Raad aan de leden der Internationale van 23 Juli en 9 September bleven zonder echo. In het eerste, evenals de anderen door Marx gesteld, werd de oorlog voorgesteld als een verdedigingsoorlog van Duitsche zijde, maar er werd bijgevoegd, dat „zoodra de Duitsche arbeidersklasse toelaat, dat de tegenwoordige oorlog zijn strikt ver-

dedigend karakter verliest en ontaardt in een oorlog tegen het Fransche volk, de nederlaag zoowel als de zegepraal even noodlottig voor haar zal zijn."

Bebel en Liebknecht onthielden zich van stemming in den Rijksdag, toen de regeering 120 millioen mark aanvroeg en zij deden dit met de verklaring, „dat zij niet konden stemmen vóór een oorlogsleening, omdat dit een votum van vertrouwen zijn zou jegens de Pruisische regeering, die door haar gedrag in 1866 den tegenwoordigen oorlog had voorbereid, maar dat zij evenmin de gevraagde leening konden weigeren, want hun stem zou uitgelegd worden als een goedkeuring der deloyale en misdadige politiek van Bonaparte." De uitroeping der republiek in Frankrijk veranderde niets aan den toestand. Dupont van den Algemeenen Raad schreef na die uitroeping (6 September) uit Londen aan Albert Richard:

> „het smadelijke einde van den keizerlijken Zulu heeft de Favre's en Gambetta's aan de regeering gebracht. Niets is veranderd. De macht is altijd gebleven aan de bourgeoisie. In deze omstandigheden is de rol of liever de plicht der arbeiders om dit bourgeois-ongedierte den vrede te laten sluiten met de Pruisen, hen niet door opstanden te versterken, maar te profiteeren van de vrijheden, die de omstandigheden brengen, om alle krachten der arbeidersklasse te organiseeren. De bourgeoisie, die op dit oogenblik bedwelmd is door haar zegepraal, zal eerst de vorderingen der organisatie niet bemerken en vóór den dag van den werkelijken oorlog zullen de arbeiders klaar zijn. Bedien u van de volmacht, die de Algemeene Raad u heeft gegeven om dit doel te bereiken."

Dezelfde gedachte bezielde ook Marx, waar hij in het Manifest van 9 September aan de leden der Internationale schreef:

> „de Fransche arbeidersklassen doorleven uiterst moeilijke omstandigheden. Elke poging om de nieuwe regeering omver te werpen, zou in de tegenwoordige krisis, terwijl de vijand voor de poorten van Parijs staat, een wanhopige dwaasheid zijn. De Fransche arbeiders moeten hun burgerplichten vervullen, maar tevens mogen zij zich niet laten meeslepen door de herinneringen van

1792, zooals de Fransche boeren zich vroeger hebben laten beetnemen door de herinneringen van het eerste eerste keizerrijk. Zij hebben niet het verleden opnieuw te beginnen, maar moeten de toekomst opbouwen. Laat hen met kalmte en beslistheid profiteeren van de gemakken, die de republikeinsche vrijheid hun geeft om te werken aan hun klasse-organisatie. Dat zal hun een Herkulische kracht schenken voor de wedergeboorte van Frankrijk en onze gemeenschappelijke zaak: „de vrijmaking van den arbeid". Van hun energie hangt het lot der republiek af."

Het schijnt, dat bij Marx het plan heeft bestaan, na den val van het keizerrijk om socialistische opstanden te verwekken in bijna alle landen van Europa en de kommune te proklameeren, niet alleen in Frankrijk, maar ook in al de groote steden van Europa. Dit plan mislukte door de uitroeping der republiek te Parijs door de blauwe demokraten en doordat generaal Vogel von Falkenstein de chefs der Duitsche Internationale gevangen liet nemen. Wij kunnen uit de woorden van Marx, uitgesproken op een vergadering te Amsterdam, na het kongres van 1872 te 's-Gravenhage afleiden, dat hij die gedachte heeft gehad. Hij sprak aldus: „de resolutie moet solidair zijn en wij vinden een groot voorbeeld in de kommune te Parijs, die gevallen is, omdat niet gelijktijdig in alle hoofdsteden, te Berlijn, Madrid enz. een groote revolutionnaire beweging is uitgebroken, die in verbinding stond met dezen geweldigen opstand van het proletariaat te Parijs".

Bakunine, meer de man van de daad, ging zelf naar Lyon om aldaar de kommune uit te roepen. Dit werd hem kwalijk genomen door Marx, van wien in The Social-Demokrat van Londen het nummer van 15 April 1903, een brief is opgenomen, die gedateerd is van 19 Oktober 1870, waaraan wij dit ontleenen:

„in den beginne ging alles goed. Onder den druk van de sektie der Internationale werd de kommune uitgeroepen te Lyon, vóórdat zij het was te Parijs. Een revolutionaire regeering werd dadelijk ingesteld de kommune, gedeeltelijk bestaande uit arbeiders, die behoorden tot de Internationale, gedeeltelijk uit de radikale bourgeois-republikeinen. Maar de ezels Bakunine en

Cluseret kwamen te Lyon en bedierven alles. Beiden behoorende tot de Internationale, hadden zij ongelukkigerwijze genoeg invloed om onze vrienden op een dwaalspoor te brengen. Het stadhuis werd in beslag genomen, slechts voor een oogenblik en zeer belachelijke dekreten over de afschaffing van den staat en andere dwaasheden werden genomen. Gij begrijpt, dat het feit alleen, dat een Rus — dien de bourgeoisbladen voorstelden als een agent van Bismarck — die zich aan het hoofd stelde van een Comité du Salut de la France, voldoende was om de openbare meening geheel te veranderen. Wat Cluseret betreft, hij heeft zich gedragen als een idioot en een lafaard. Deze twee mannen hebben na hun mislukking Lyon verlaten."

In zijn brochure van 1873 L'Alliance de la deémocratie socialiste schreef hij spottend:

„de revolutionaire beweging te Lyon barstte uit. Bakunine snelde toe en begaf zich naar zijn luitenant Albert Richard en zijn sergeanten Bastelica en Gaspard Blanc. Op 28 September, den dag zijner aankomst, maakte het volk zich meester van het stadhuis. Bakunine vestigde zich aldaar. Toen brak het kritieke oogenblik aan, dat sinds jaren verwacht werd, waarop Bakunine de meest revolutionaire daad kon volvoeren die de wereld ooit had gezien, hij dekreteerde de afschaffing van den staat. Maar de staat in den vorm van twee kompagnieën bourgeois-nationale gardes kwam binnen de deur, die men vergeten had te bewaken, veegde de zaal schoon en liet Bakunine haastig den weg opgaan naar Genève."

Zooveel woorden haast, zooveel onjuistheden!

Vooreerst kwam Bakunine niet pas op 28 September te Lyon, hij was er reeds den 15den om een aanslag voor te bereiden; hij kwam het stadhuis niet binnen door het volk, maar hij had met Saignes en Parraton de deuren geforceerd en baande zich zoo den weg naar het volk. Hij adresseerde zich ook niet met een dekreet tot afschaffing van den staat, integendeel, terwijl de anderen beraadslaagden, wilde hij overgaan tot energiek handelen. Verder de nationale gardes kwamen niet binnen door een deur, die niet bewaakt was, maar het verraad van Cluseret en de lafheid van Albert Richard waren de oorzaak der

mislukking van dezen eerst zegevierenden aanslag. Eindelijk ging hij niet al vluchtende haastig naar Genève terug; hij trok naar Marseille om daar hetzelfde te probeeren. Het doel was echter den gehaten vijand Bakunine te treffen en dan waren alle middelen goed, maar een feit blijft het, dat Bakunine opnieuw met levensgevaar iets waagde, terwijl de andere kritikasters op 'n afstand stil thuis bleven zitten.

Toen de kommune te Parijs was geproklameerd, was dit niet het werk van de Internationale; zelfs heeft zij betrekkelijk weinig invloed op haar uitgeoefend. Van de 90 leden der regeering waren slechts 13 leden van de Internationale. Eén derde slechts was arbeider en twee derde kleine burgerij. Marx was er van den beginne niet erg mee ingenomen en toen hij later in zijn meesterlijk Manifest flinkweg de partij der kommune koos, deed hij dit om niet zijn invloed bij de arbeiders te verspelen. Want in de kommune kan men meer de hand zien van Bakunine dan die van Marx en de verdediging der kommune door Marx is feitelijk een triomf voor Bakunine, want hij aanvaardt daarin wat Bakunine wil, te weten: het federatief beginsel tegenover de gekoncentreerde macht. Hoort hoe hij haar bewierookt en al haar handelingen, tot zelfs het neerschieten der gijzelaars, aanvaardt: „het Parijs der arbeider, met zijn kommune, zal eeuwig gehuldigd worden als de roemvolle voorbode van een nieuwe maatschappij. De namen zijner martelaren staan gegrift in het hart der arbeidersklasse. Zij, die de kommune hebben verdelgd, zijn thans reeds door de geschiedenis aan den schandpaal gespijkerd en alle gebeden van priesters en papen zijn machteloos om hen van dit smadelijk hout te verlossen."

Ook Quack moet dit erkennen, waar hij schrijft, dat de kommune van Parijs zich als historisch feit bijna letterlijk vestigde, zooals Bakunine het voorstelde.

De val van de kommune verborg volgens Bakunine toekomst-kiemen in de asch. De richting was nu aangegeven. En als Gambetta in een redevoering van het jaar 1878 zei, dat de opstand van 18 Maart niet anders is geweest dan „een stuiptrekking van ellende, hongersnood en wanhoop", dan is het Quack, die hem tegenspreekt en toont een scherper blik te hebben dan deze welbespraakte staatsman, want hij laat op die aanhaling

de woorden volgen: „Neen, o Gambetta! Bakunine, die 2 Juli*) 1876 overleed, kon u niet meer tegenspreken, maar de laatste 25 jaren der XIXde eeuw hebben genoegzaam bewezen, dat het bloed der dertigduizend door de troepen van Thiers gefusileerde aanhangers der Commune, dat het lijden der 40 000 door diezelfde troepen meegesleurde gevangenen, niet geschied en geleden is voor een grillig misdrijf, door een vlaag van alkoholische koorts eener „bezeten" stad, maar voor droomen van rechtvaardigheid — ijdele, onzinnige en vermetele droomen in onzen tijd — maar te verwerkelijken eens wellicht in de verre, verre toekomst."

Hier wordt dus de kommune volgens het beginsel van Bakunine, door een bourgeois geleerde als Quack beschouwd niet als een ideaal, dat niet vatbaar is voor verwezenlijking, integendeel, het zal volgens hem misschien verwerkelijkt worden, al is het dan ook in een verre toekomst. Die 30 000 die vermoord, die 40 000 die weggesleurd zijn naar de gevangenis, zij hebben dus niet te vergeefs geleefd, zij zijn de voorhoede, die de menschheid den weg wijst om te komen tot rechtvaardigheid en geluk!

V. DE KONFERENTIE TE LONDEN.

Spoedig na het kongres te Basel verliet Bakunine Genève, waar hij woonde, om zich te Locarno te vestigen. Met de beweging had deze verhuizing niets te maken, daar die geschiedde wegens gronden van partikulieren aard.

Te Genève woelde een rijke Russische rentenier Outine tegen Bakunine en hij was het, die Marx het materiaal bezorgde, wat deze noodig had ter verdelging van zijn vijand. Vooral na het kongres te Basel, waar Bakunine inzake het erfrecht de overwinning behaalde, was Marx slecht te spreken over Bakunine. Weer daagden artikelen op tegen Bakunine en wel in een Fransch blad en ook in de Volksstaat en wel afkomstig van Moritz Hess.

Het blad der Romaansche Egalité was toen in handen

*) Dat is een vergissing van Quack. Michaël Bakunin of Bakunine overleed op 1 Juli van genoemd jaar.

van Perron en Robin, twee aanhangers van Bakunine. Toen Robin direkt optrad tegen het parlementarisme en stemonthouding predikte, werd de tegenstelling geaccentueerd en toen dezelfde verwijten deed aan den Algemeenen Raad, die grootendeels ongerechtvaardigd waren, toen meende men van de zijde van Marx, dat Bakunine zich bediende van de pen van Robin, om te intrigeeren tegen den Algemeenen Raad. Toen er strijd ontstond in den boezem der redaktie, trad Robin af en zoo viel het blad in handen van een paar politiekers van Genève en ook van Outine.

Maar de strijd tusschen beiden begon eerst heftig door een Konfidentieele mededeeling aan het komitee te Brunswijk, Brarcke en konsorten, waarin Marx zijn haat koelde tegen Bakunine. Bakunine werd daarin beschuldigd, dat hij de Internationale wilde omzetten tot een instrument in zijn hand en dat hij achter den rug van den Algemeenen Raad de Alliance des démocrates russes oprichtte, waarvan het program geheel overeenkwam met dat van het Vredeskongres van Lausanne. „De vereeniging trad dus van den beginne af op als een propagandavereeniging van specifiek Bakunine's geheime wijsheid en Bakunine zelf; een der onwetendste menschen op het veld der sociale theorie fungeert hier plotseling als sektenstichter." Het doel was om door deze Alliance de Internationale te overvleugelen, maar deze, van alles onderricht, erkende de Alliance niet als tak der Internationale. Deze Alliance was niet anders dan „een machine om de Internationale te desorganiseeren *). Het centraal komitee zond een antwoord aan den Algemeenen Raad, waarin verklaard werd dat men bereid was haar zelfstandige organisatie ten offer te brengen, mits de Algemeene Raad daar „radikale" beginselen erkende. De Algemeene Raad antwoordde hierop, dat het zijn taak niet was om te richten over de programma's der sekties, maar dat hij verklaarde, dat in het program der Alliance niets stond, wat strijdig was met de statuten en geest der Internationale. Daarom kon de Alliance toetreden als zij haar zelfstandige internationale

---

*) Het schijnt een zwak te zijn geweest van Marx, dat hij overal verraad rook. Lassalle schreef hem zelf eens: „Marx is de Marat van onze revolutie. Nooit wordt ergens tusschen hemel en aarde een verraad gesponnen, dat hij niet vooraf heeft geroken. Daarom zal hij ook menig verraad ontdekken, dat niemand is ingevallen te spinnen.

MICHAËL BAKUNINE.

organisatie opgaf en als de Algemeene Raad een lijst kreeg van de verschillende sekties.

Nu ging Bakunine volgens hen op andere wijze werken om zijn doel te bereiken. Zoo wilde hij door het kongres te Basel den Algemeenen Raad naar Genève verleggen, d. w. z. de Internationale brengen onder de diktatuur van Bakunine. Het gelukte niet, de Raad bleef te Londen. Dan vindt men hier de gemeene laster, dat Bakunine na den dood van Herzen, door de loftrompet over dezen te steken, zich de „erfenis van Herzen", die bestond in een jaarlijksche toelage van 25 000 frank, door Herzen ondanks zijn rijkdom aan hem uitbetaald, door de met hem bevriende pseudo-socialistische panslavistische partij in Rusland, toe te eigenen, die hij „malgré sa haine de l'héritage" (zonder zijn haat tegen het erfrecht) pekuniair en moreel sine beneficio inventaris aanvaardde."*)

Terecht schrijft Brupbacher in zijn boek: „behalve een paar fanatiekers zal er wel niemand op de geheele wereld bestaan, wien dit schrijven van Marx niet zal toeschijnen een schandvlek op het karakter van Marx, die nooit uitgewischt, hoogstens psysologisch verklaard kan worden **).

Er kwam splitsing op het tweede jaarlijksche kongres der Romaansche Federatie te Chaux-de-Fonds, en deze kwam door het punt over het opnemen der sektie Genève der Alliance in de Romaansche Federatie. Na een heftige diskussie, die zoo ver ging, dat Outine verklaarde, dat als hij de macht had, hij Bakunine zonder bedenken zou laten guillotineeren, werd besloten de Alliance in de Federatie op te nemen. De minderheid en meerderheid gingen toen uiteen. Het vermakelijke was dat de Algemeene Raad volgens de statuten de kollektivisten of Bakunisten, die de meerderheid hadden, moest erkennen als de ware Romaansche Federatie en de minderheid niet. Maar de Raad was partijdig genoeg om de meerderheid te beschouwen als een onrechtmatige. De meerderheid,

*) Hieruit blijkt, dat Marx de eer van het vaderschap van dit lasterlijk praatje toekomt. Het is ten minste door hem „Konfidentieel" de wereld ingezonden. Waarschijnlijk vormt het fonds Bachnetief de aanleiding tot deze vinding, alleen de zaak is verdraaid. De 25000 franc, die gedeponeerd werden, werden omgezet in een jaarlijksche rente, en uit den socialist Bachnetief werd gemaakt een Panslavistisch Komitee (James Guillaume). Zóó verdicht men geschiedenis!

**) „Marx und Bakunin" van Fritz Brupbacher.

niet tevreden met dit besluit, was van plan om de zaak op het kongres te brengen. Echter de aandacht voor deze zaak verdween door ernstiger dingen, n.l. den oorlog en de kommune.

Op 13 Augustus 1870 wist Outine het klaar te spelen, dat Bakunine en drie zijner vrienden uit de centrale sektie te Genève werden geschrapt en Marx verschoof het kongres uit vrees, dat de Bakunisten de meerderheid zouden hebben, daar België, Spanje, Italië voor het idee van federatie waren gewonnen.

In plaats van een kongres hield men in 1871 van 17 tot 23 September een konferentie te Londen ten huize van Marx en waar ook alleen de vriendjes van Marx werden toegelaten. Geen wonder, want daar moest alles klaar gemaakt worden om tegen den Jurabond en vooral tegen Bakunine te kunnen optreden. Men beoogde een vaste centralisatie en Marx als diktator van de Internationale. Op die konferentie waren aanwezig 23 personen, onder wie 6 Belgen, 2 Zwitsers, 1 Spanjaard en 13 leden van den Algemeenen Raad, dus de meerderheid, die N.B. door niemand dan door zichzelf waren aangewezen, Dan ook nog een onbekende. Ofschoon het een geheime zitting was, waren de dochters van Marx erbij tegenwoordig. Wat daar is voorgevallen wordt ons verhaald door Paul Robin, die als lid van den Algemeenen Raad een deel der zittingen bijwoonde. Zijn Mémoire justificative is gedeeltelijk opgenomen in de Mémoire de la Fédération jurassienne.

De twee eerste zittingen verliepen met allerlei gebabbel. Om te voorkomen, dat er hinderlijke opmerkingen gemaakt zouden worden, besloot men geen bepaalde resoluties te nemen en alleen zou beslissen over den zin, terwijl men de redaktie zou overlaten aan Marx. „Deze scheen zeer geagiteerd, nu eens hier en dan daar loopende en soms verdween hij voor eenigen tijd. Als voorzitter was op voorstel van Robin het lid van den Raad Jung, gekozen.

Outine zette de Zwitsersche kwestie uiteen en kwam aandragen met heel wat verdachtmakingen tegen Bakunine. Men besloot een kommissie te benoemen ter bestudeering van deze zaak. Outine stelde Marx voor, maar Robin achtte het noodig, dat zij was samengesteld uit geheel onpartijdige personen. Outine was hierdoor ge-

raakt, maar hij kreeg toch zijn zin, want de kommissie werd samengesteld uit Marx, Eccarius, den Ier Mottershead, een Franschman en een Belg. Deze „onpartijdige" kommissie vergaderde ten huize van Marx. Het was niet zonder weerzin, dat Robin er tegen 8 uur heenging, maar hij deelde mede onmogelijk langer dan tot 10 uur te kunnen blijven. Engels, die geen lid der kommissie was, maakte het proces-verbaal op. Pas tegen half tien begon men met de werkzaamheden en Marx las het begin voor eener brochure Les prétendues seissions. Marx noemde als oorzaken van het verschil: de aanvallen der Alliance op den Algemeenen Raad in de bladen Progrès en Egalité, de tegenspraak der artikelen in het laatstgenoemde blad door de Internationale te Genève en de aftreding van dat komitee van redaktie door de Fédération Romande.

Robin vertelde het ware motief van de aftreding der redaktie en overhandigde een protest van de bergsekties tegen elk vonnis. Robin voegde erbij hoe hij meende, dat de taak en de plicht der kommissie waren om verzoenend op te treden door beide federaties gelijkelijk te erkennen, ze uitnoodigend om alle vijandelijkheden in het openbaar te staken, want dat de konferentie het recht niet had een oordeel te vellen tusschen de twee partijen, daar één van de twee niet ter konferentie was opgeroepen.

Toen Perret aan Jung vroeg of dit alles waar was, haalde deze een oude historie op van een brief, dien Guillaume onbeantwoord had gelaten.

Robin, die weg moest, vroeg nu een kategorisch antwoord en kreeg ten slotte de erkenning, dat het waar was. Toen Robin wilde heengaan, hield men hem terug, maar hij weigerde te blijven en zei alles gezegd te hebben, wat hij verklaren kon. Outine riep hem toe of hij hem dan in staat van beschuldiging stelde, maar Robin zeide, dat hij zijn beschuldiging op hem (Outine) terugwierp met de meest mogelijke minachting.

Robin vond het een onwaardige komedievertooning, waarbij zelfs de vormen niet zoo goed in acht werden genomen als bij de bourgeois-rechtspraak.

Aan een vriend droeg hij op om de volgende verklaring namens hem voor te lezen als de kommissie haar rapport zou voorstellen:

„als getuige opgeroepen inzake het Internationale verschil in de kommissie, belast met het onderzoek, heb ik mij daarheen begeven in de hoop bij te dragen tot een verzoening. Dadelijk in staat van beschuldiging gesteld, verklaar ik formeel, dat ik niet aanvaard de rol van beklaagde en ik onthoud mij om de zittingen der kommissie bij te wonen, waar de Zwitsersche kwestie behandeld zal worden.

19 September 1871. P. ROBIN.

Acht dagen later kreeg Robin het volgende schrijven, waarop het stempel van den Algemeenen Raad:

Burger! Uw brief is door de kommissie beschouwd als een beleediging haar aangedaan en zij heeft bij stemming op 22 September beslist u uit te noodigen dit schrijven in te trekken en ingeval van weigering uwerzijds is de Algemeene Raad geroepen een besluit te nemen.

De Sekretaris ROCHET. President SERRAILLER.

Denzelfden avond gaf Robin een rectificatie in den volgenden brief:

Aan burger Sérrailler.

In antwoord op uw schrijven noodig ik den Algemeenen Raad uit in zijn brief van 19 September eenige woorden erbij te voegen, die zullen toonen, dat de konferentie hem verkeerd heeft uitgelegd. Na de woorden: „In staat van beschuldiging gesteld" voeg ik deze: „door een getuige in de kommissie". Ik weiger overigens absoluut mijn brief in te trekken.

P. ROBIN.

Toen had hij alleen minachting voor Outine, maar nu, zoo zei hij, heb ik die evenzeer voor Marx, Engels, Jung, Sérrailler en allen die hun dupers zijn. Ik wilde dit opzettelijk betuigen aan Marx, die mij eerst gevleid had om mij zoodoende ook in de kliek te halen. Ziethier wat hij hem schreef.

3 October 1871.

Burger Marx!

Ik heb groote persoonlijke verplichtingen aan u, die mij weinig drukten zoolang ik geloofde dat niets bij mij de eerbiedwaardige vriendschap zou kunnen veranderen, die ik voor u had. Nu ik mijn gevoel niet kan onderwerpen aan mijn dankbaarheid, meen ik, al spijt het mij, verplicht te zijn met u te breken, en u de volgende verklaring te moeten geven. Ik ben overtuigd, dat gij, toegevende aan persoonlijken haat, onrechtvaardige beschuldigingen hebt uitgebracht of ondersteund tegen leden der Internationale, die de voorwerpen van dien haat zijn of wier misdaad het was hem niet te deelen. Ik groet u.

P. ROBIN.

Na eenige weken verklaarde de Raad, dat Robin was afgetreden. Toen dit hem door een vriend werd medegedeeld, ging hij juist naar de volgende vergadering. Engels deelde hem mede welk besluit de Raad had genomen, waarop Robin antwoordde, dat hij zou zijn afgetreden, maar dat hij het nu niet deed. Lange diskussies volgden.

Ziehier den brief die Robin schreef:

Aan den Algemeenen Raad.

Het is een gewoonte, die mij zeer wijs voorkomt, dat elke rechtbank aan hen, die zij vonnist, een gedétailleerd afschrift geeft van het gewezen vonnis. Ik ben verwonderd, dat ik geen officieele bekendmaking heb ontvangen van mijn uitzetting uit den Algemeenen Raad, maar ik denk dat dit een verzuim is dat gij wel zoo goed zult zijn te herstellen.

24 Oktober 1871. Uw dienaar P. ROBIN.

Daarop kreeg hij het volgende schrijven:

International Working Men's Association.

26 Oktober 1871.

Waarde Heer!

Daar het geen Engelsche gewoonte is afschrift te zenden van de processen-verbaal zooals gij wenscht dat ik ze zou maken, heb ik den Raad hierover geraadpleegd en hij heeft besloten dat ik niet zou voldoen aan uw ver-

zoek. Het spijt mij dat ik geen andere keuze heb, dan uw verzoek te weigeren. Ik ben, meneer, uw gehoorzaam dienaar.

JOHN HALES.

De eenige afgevaardigde die een bindend mandaat had, was de Spanjaard Lorenzo Anselmo, die vol eerbied voor Marx, geneigd was alles te gelooven en alles te bewonderen wat deze deed, meenende dat hij aller vertrouwen verdiende. Hoe werd hij teleurgesteld! Al zijn illusie was weg, zooals bleek uit zijn verhaal: „van de week dezer konferentie bewaar ik een treurige herinnering. Het gevolg werkte noodlottig op mijn geest; ik hoopte groote denkers te ontmoeten, heldhaftige verdedigers der arbeiders, geestdriftvolle propagandisten der nieuwe denkbeelden, voorloopers der door de revolutie veranderde maatschappij, waarin men de rechtvaardigheid in praktijk zou brengen en het geluk zou genieten; inplaats daarvan vond ik diepliggende verschillen en geduchte vijandschap tusschen hen, die vereenigd hadden moeten zijn door één enkelen wil om een zelfde doel te bereiken. Ik kan bevestigen dat de geheele strekking der konferentie hierop neerkwam, dat zij het overwicht moest vaststellen van een man, die tegenwoordig was, Karl Marx, tegenover een ander, die ondersteld werd dit overwicht te zullen hebben, Michaël Bakunine, die afwezig was . . . ." En hij eindigde met te zeggen: „ik ging naar Spanje terug met de gedachte dat ons ideaal verder af lag dan ik het geloofd had en dat velen zijner propagandisten zijn vijanden waren."

In Maart 1872 verscheen de brochure Les prétendues scissions dans l'Internationale, gesteld door Marx. Ziehier hoe Robin de totstandkoming beschrijft:

„Op zekeren morgen vereenigde Marx bij zich aan huis een aantal getrouwen en las hij hun een stuk voor, getiteld: Les prétendues scissions. De uitverkorenen bogen diep voor deze woorden des meesters. In de volgende zitting van den Raad, kondigt men aan dat het onderkomitee heeft geredigeerd en voorstelt een nota te publiceeren over de Zwitsersche geschillen. Een te nieuwsgierig lid antwoordt men dat dit een weinig beteekenende aangelegenheid was en dat men altijd gewoon was in dergelijke gevallen in vertrouwen te teekenen. Het

voorstel wordt zonder aanmerking aangenomen. In een der volgende zittingen van de maand Juni brengt men het werk mede, voorzien van 47 handteekeningen; het is gedrukt en wordt evenals te Londen aan de getrouwen uitgedeeld, het is gedateerd 5 Maart. De brochure zelve is een infaam stuk, dat zeker Marx niet tot eer verstrekt. Bakunine schreef er aldus over: „niets bewijst sterker den noodlottigen invloed van Marx in den Algemeenen Raad dan deze circulaire. Ga de 47 namen na en gij zult er ter nauwernood zeven of acht vinden die in deze affaire met kennis van zaken kunnen oordeelen. Alle andere welwillende werktuigen en blind van Marxistische toon en politiek, hebben een lage veroordeeling tegen ons geteekend, die zij nooit hebben gezien of gehoord en die zij gevonnist hebben en terechtgesteld zonder zich verwaardigd te hebben ons ook maar één vraag te doen. Zoo verstaat men in den Algemeenen Raad te Londen de rechtvaardigheid, de waarheid, de moraal die volgens de overwegingen onzer statuten tot grondslag moeten dienen van alle verhoudingen, zoowel kollektief als individueel in de Internationale! Ja, meneer Marx, het is gemakkelijker die woorden aan het hoofd van een program te plaatsen dan ze toe te passen."

In Zwitserland deed men nog een poging tot verzoening. Greulich schreef aan Schwitguébel „Zou het niet mogelijk zijn de eenheid te herstellen onder de internationale van Zwitserland? Met deze persoonlijke vijandschap loopt onze heele organisatie haar ondergang tegemoet en ik geloof dat men van beide zijden elkaar wat broederlijker moest verdragen".

Marx en Engels dreven door dat een algemeen Kongres zou bijeengeroepen worden te 's Gravenhage op 2 September 1872, ofschoon Zwitserland daartoe als het ware was aangewezen.

Er werd een geschrift samengesteld tegen de brochure van Marx getiteld: Mémoire de la Fédération jurasienne.

Alles was nu klaar; de rollen waren verdeeld, de berekeningen waren gemaakt, alles was op haren en snaren gezet om Bakunine uit de Internationale te gooien. Het spel kon een aanvang nemen. Marx, die tot nu toe steeds achter de schermen had gestaan zonder ooit ook maar één kongres bij te wonen, komt nu zelf ten tooneele.

VI. HET KONGRES TE 'S GRAVENHAGE.

(2 tot 4 September 1872).

Men had gerust kunnen beginnen met stemmen, want de partij van Marx wist dat zij beschikte over 40 stemmen tegen 25 van de tegenpartij, zoodat het feitelijk niet anders was dan een kunstig opgezette komedievertooning. Maar toch gelooven wij niet, dat Marx voorzien had, dat hij door de uitsluiting van Bakunine tevens het werk zijner handen in duigen trapte, want het kongres te 's-Gravenhage was de dood van de Internationale.

Aan zijn vriend dr. Kugelmann had Marx geschreven: „op het internationaal kongres is het te doen om het leven en den duur der Internationale en vóórdat ik eruit ga, wil ik althans voor de ontbindende elementen behoeden. Duitschland moet dus zooveel mogelijk afgevaardigden hebben. Daar gij er toch ook komt, schrijf aan Hepner, dat ik hem verzoek u een mandaat als afgevaardigde te bezorgen."

En een dergelijken brief schreef hij ook aan Sorge in Amerika, aan wien hij tevens verzocht 11 blanco mandaten die uitgedeeld konden worden onder de getrouwen, op wie men rekenen kon. En nu begint het geknoei met mandaten, waarin de Marxisten steeds sterk zijn geweest, om zoo een meerderheid te „maken" op kunstmatige wijze.

Het schijnt overigens uit den brief van Kugelman, dat Marx er genoeg van had en het plan koesterde om de leiding der Internationale toch aan anderen over te laten. Maar eerst moest hij zijn slag geslagen hebben en zijn doodvijand uit de vereeniging hebben gebannen.

Men heeft zich wel eens verwonderd, dat Bakunine niet op het kongres was, maar had men niet met opzet een plaats gekozen waar deze niet komen kon, juist om hem te beletten aanwezig te zijn? Bakunine zat toen in Zwitserland, ontbloot van alle middelen om zoo'n reis te maken, maar al had hij het benoodigde geld bijeen gekregen, hij was zoo wat vogelvrij. Noch in Frankrijk, noch in Italië, noch in Duitschland mocht hij komen, zoodat hem feitelijk de pas was afgesneden om zelf te verschijnen. Guillaume ging er heen met Cafiero en Schmitguébel. Deze reisden over Brussel, waar ook de Spaansche afgevaardigden waren gearriveerd. In den Haag werden zij har-

telijk ontvangen. De drie Zwitsers logeerden in een klein hotel dichtbij het plein en toevalligerwijze vonden zij aldaar Eccarius en 4 Engelsche afgevaardigden alsook een Australiër. Eccarius zei opzettelijk daarheen te zijn gegaan om zoover mogelijk af te zijn van het hotel de zeven kerken van Rome, waar Marx en familie en staf logeerde. Tusschen Eccarius en de Engelschen eener- en Marx anderzijds bestond een diepe klove. Op de vraag hun gesteld waarom zij hun namen hadden gezet onder de fameuse cirkulaire naast die van Marx, Engels, Longuet en Serrailler, antwoordden zij, dat die er zoo maar onder gezet waren, zonder dat zij iets wisten van den inhoud van dit stuk. Eccarius vertelde lachend, dat hij was ontheven van het sekretariaat van Amerika onder de beschuldiging dat hij deel uitmaakte van de Alliance en de Engelschen waren door Marx beschuldigd dat zij omgekocht waren door den Engelschen minister Gladstone. Op een samenkomst ter voorbereiding vernamen zij verder dat Holland niet, zooals men gezegd had, behoorde bij de autoritairen.

De Algemeene Raad was zoo wat kompleet en wel voorzien van mandaten van twijfelachtig gehalte. Drie volle dagen werden besteed aan het onderzoek der mandaten, en wel in geheime zitting, zoodat het publiek, dat in grooten getale buiten wachtte, ten slotte blijken van ongeduld gaf, die slechts met moeite gekeerd konden worden. Er waren 67 afgevaardigden, wier mandaten op twee na werden goedgekeurd. Omtrent de Fransche mandaten besloot men met het oog op den buitengewonen toestand in dit land, dat alleen de kommissie tot nazien der mandaten ze zou keuren. Het waren er 11, die dus feitelijk onttrokken werden aan alle onderzoek. Ziehier, hoe men kunstmatig een meerderheid maakte. De Amerikaansche sekties hadden Sorge en Dereure afgevaardigd; nu Sorge vroeg behalve zijn mandaat een aantal blanco mandaten om deze naar Europà mee te nemen. Toen iemand hiertegen opkwam, liet Sorge een brief van Marx zien, hierboven reeds vermeld, waaruit bleek dat deze erom gevraagd had. Zoo kwam Sorge te Londen met 12 mandaten, die hij Marx ter hand stelde en die verdeeld werden onder de aanhangers. Zoo kreeg Maltman Barry een mandaat, die tevens korrespondent was van het konservatieve blad Standard en van wien Marx nog kort geleden gezegd had dat hij hem hield voor een spion. Maar voor dit werk scheen hij geschikt te worden

geacht en dus hij werd gebruikt. Een ander mandaat werd gegeven aan Hepner, redakteur van den Volkstaat, een ander aan Vaillant, nog een ander aan Engels, terwijl Marx er een voor zichzelven behield. Toen Jung deze manoeuvre hoorde, vroeg hij Marx of deze in dien zin zulk een brief had gezonden aan Sorge. Deze ontkende het niet, maar bepaalde zich tot het antwoord, dat Sorge „ein dummer Ezel" (een domme ezel) was door den brief te toonen. In Duitschland bestonden geen sekties, alleen individueele leden, omdat de wet het niet toeliet en toch verklaarden Marx en zijn vrienden plechtig dat zij Duitsche sekties vertegenwoordigden op het kongres. Daarbij kwam dat als voorwaarden voor vertegenwoordiging was aangenomen dat men de kontributie had afgedragen in den Algemeenen Raad en Bebel verklaarde in den Volksstaat van 16 Maart 1872 dat de Duitsche internationalen nooit iets hadden afgedragen aan Londen. Met de Fransche mandaten is ook geknoeid. Serrailler kwam met een zak vol mandaten, die niemand kon kontroleeren. Bij processen te Toulouse en Parijs is uitgekomen dat twee der afgevaardigden besliste mouchards waren en op die manier moest de positie van Marx worden versterkt.

Wat de mandaten betrof van de Blanquisten Cournet, Vaillant, Arnaud en Ranvier, dit was ook zeer kurieus. Cournet had een Deensch mandaat en het is zeer de vraag of het revolutionair program, dat men te 's Gravenhage ontwikkelde, overeenkwam met de denkbeelden der Deensche arbeiders. Vaillant had een mandaat uit Chaux-de-Fonds, dit bestond uit een vodje papier, waarop Elzingre en Dubois aankondigden dat zij naar den Haag afvaardigden..... (de naam in blanco) Vaillant had zijn naam ingevuld, hij vertegenwoordigde die beide heeren.

Arnaud had ook een Zwitsersch mandaat van de sektie te Carouge bij Génève, waarschijnlijk ook in blanco. Deze sektie kende den heelen Arnaud niet.

Ranvier had een mandaat van de sektie Ferré te Parijs een sektie met in naam 3000 leden, maar als zij er 3 had was het veel. En deze fungeerde nog al als voorzitter van het Kongres.

Jung vertelde op het kongres der Engelsche Federatie (26 Jan. 1873), dat op alle vorige kongressen Eccarius en hij steeds de leer van Marx hadden uiteengezet, maar ik kon niet stemmen voor zijn nieuwe politiek en liever dan

tegen te stemmen besloot ik niet naar het kongres te gaan.

Er was een oogenblik, waarop er nieuws kwam, dat ons deed twijfelen of de Algemeene Raad wel de vaste meerderheid had. Marx en Engels presten ons om ook te komen. Ik weigerde, als reden opgevende dat ik reeds te veel offers had gebracht. Den volgenden dag kwamen zij terug en zeiden dat ik noodzakelijk moest komen, want dat de meerderheid kon afhangen van één stem, ik antwoordde dat zij die gemakkelijk konden vinden. Zij boden mij aan om de kosten der reis te dragen, wat zij ook waren, als ik er in toestemde om te gaan. Engels zei mij zelfs: gij zijt de eenige die de Internationale kunt redden. Ik antwoordtoen dat ik slechts op één voorwaarde naar den Haag zou gaan en die was deze dat hij en Marx er niet heen zouden gaan. Daarop sprong het af, want dit lag allerminst in hun plan.

Ook Lafargue, de schoonzoon van Marx, had een zeer twijfelachtig Spaansch mandaat van 9 arme drommels, die met het geld van Engels te Madrid een sektie oprichtten Ook heette hij een mandaat uit Lissabon te hebben. Maar het ging met de mandaten aldus: waren ze van hen die tot de minderheid behoorden, dan maakte en zocht men alle mogelijke aanmerkingen, terwijl de anderen grif doorgingen.

Guillaume vertelt nog een bizonderheid aangaande het mandaat van hem en dat van Schwitguébel. Zij stonden te boek als afgevaardigden van het kongres te Neuchatel. Toen zij hierop aanmerking maakten, en verlangden ingeschreven te worden als afgevaardigden van de Fédération jurassienne, benoemd door het kongres te Chaux-de-Fonds, toen heette dit een vergissing, die hersteld zou worden. Den volgenden dag was de proef van de lijst der afgevaardigden op het bureau. Guillaume vroeg haar te zien. Marx had haar en deze liet de lijst aan Guillaume zien en jawel, de fout was niet hersteld, zij stonden nog als afgevaardigden van het kongres te Neuchatel aangegeven. De korrektie heette vergeten, maar men beloofde de fout alsnog te korrigeeren. Toen ten slotte de lijst verscheen, stonden zij er nog zoo op.

Het was blijkbaar opzet.

Maar wat hadden zij hiermede voor?

Guillaume verzekert dat dit de eenige maal is geweest dat hij met Marx heeft gesproken, maar gedurende de zes dagen van het kongres had ik allen tijd om hem gade-

te slaan en zijn handelingen, te bestudeeren en te konstateeren hoe zijn houding te midden van hen die hem omgaven als een hofhouding, was als die van een vorst. Ik heb een levendigen indruk van dien opmerkelijken kop met die oogen vol boosaardige intelligentie op een gelaat waarop de welwillendheid geheel gemist werd. Het was geheel de man. die aan Kugelmann schrijvende het woord aanhaalde van den dichter-werkman Weerdt:

es gibt nicht schöneres auf der Welt
Als seine Freunde zu beissen.

(Er bestaat niets mooiers op de wereld dan zijn vrienden te bijten).

De samenstelling van het kongres was aldus: 16 leden van den Algemeenen Raad, 6 Fransche afgevaardigden, van wie 5 pseudoniemen, 9 uit Duitschland, 3 uit Zwitserland, 2 uit de Vereenigde Staten, één Bohemer, één Deen, één Hongaar en Paul Lafargue. Tezamen 40, de meerderheid.

En de minderheid bestond uit 4 Spanjaarden, 2 uit de Jura Federatie, 4 uit België, 4 uit Holland, 5 uit Engeland, één Franschman, één Amerikaan. Te zamen 24 plus het lid uit den Algemeenen Raad Sexton.

Er ontstond verschil over de wijze van stemming, er werd voorgesteld om niet individueel te stemmen maar per federatie, zooals de Belgen en Jurassiens voorstelden of per aantal leden dat men vertegenwoordigde zooals de Spanjaarden wenschten. Maar dan zou de kunstmatig in elkaar gezette meerderheid ineenzakken en dus werden alle voorstellen verworpen.

De dagorder was als volgt samengesteld:

1e. diskussie over de macht van den Algemeenen Raad.
2e. diskussie om in de Statuten op te nemen de resolutie van de konferentie te Londen betreffende de politieke aktie van het proletariaat.
3e. verschillende administratieve maatregelen zooals de verkiezing van den Algemeenen Raad, de keus der plaats van het aanstaande kongres, de verifikatie der rekeningen, de rapporten der verschillende kommissies, enz.

De drie eerste dagen vergaderde men in het geheim en in de eerste openbare zitting gaf de Algemeene Raad een rapport over de politieke gebeurtenissen sinds

het kongres te Basel. Men bracht op voorstel van de Jura Fédération een eerbiedige hulde aan de heldhaftige kampioenen gevallen in den bevrijdingsoorlog te Parijs.

Terwijl de Jura Federatie den Algemeenen Raad wilde maken tot een louter bureau van korrespondentie, wilde de meerderheid hem meer macht toekennen, hij moest het hoofd zijn en liefst met veel hersenen erin.

In zake de Alliance werd een kommissie aangewezen van 5 leden, die in het geheim vergaderden. De vraag was of de Alliance was een geheime vereeniging binnen de Internationale met statuten en een program in strijd daarmede. Guillaume weigerde als getuige op te treden, hij had nooit tot de Alliance behoord. Splingard als minderheid der kommissie verklaarde dat de beschuldigers niets ernstigs hadden ingebracht en hij betreurde den tijd die hij in de kommissie verspild had. Een ander lid, Walter, schreef een brief om te zeggen dat hij geen deel meer wilde nemen aan het werk der kommissie, daar hij walgde van hetgeen hij gezien en gehoord had en hij alle verantwoordelijkheid over de konklusie van zich afschudde. Vrijdag schreef hij dien brief en Zaterdag trok hij hem in, zoodanig was hij bewerkt.

Des Zaterdags om 4 uur verklaarden de burgers Cuno, Lucain en Vichard (de meerderheid) aan Guillaume, dat men ondanks alle moeite tot geen ernstig resultaat kon komen en dat de berg een muis had gebaard. Lucain verklaarde volledig vertrouwen te stellen in Guillaume en verzocht dezen om met hem te korrespondeeren. Er kwam dus wel spoedig verandering. maar in dien tusschentijd was Marx in de kommissie geweest en eerst daarna werden de konklusies opgemaakt.

Deze luidden aldus:

1e. de Alliance gesticht met statuten geheel tegenovergesteld aan de Internationale heeft bestaan, maar het kan niet bewezen worden of zij nog bestaat;

2e. het is bewezen door een koncept van statuten en brieven, geteekend door Bakunine, dat deze burger heeft getracht en er misschien in geslaagd is om in Europa te stichten een vereeniging geheeten l'Alliance met statuten uit sociaal en politiek oogpunt geheel verschillende van die der Internationale.

3e. burger Bakunine heeft zich bediend van bedriegelijke manoeuvres ten einde zich geheel of gedeeltelijk

toe te eigenen het fortuin van anderen en dit is oplichterij.

Om deze redenen vraagt de kommissie aan het kongres:

1e. om den burger Bakunine uit te sluiten uit de Internationale;

2e. om evenzeer de burgers Guillaume en Schwitzguèbel uit te sluiten, overtuigd dat zij nog deel uitmaken van de Alliance.

3e. dat bij het onderzoek is gebleken dat de burgers Malon, Bousquet — deze was sekretaris van den politiekommissaris te Béziers — en Louis Marchand, woonachtig te Bordeaux allen overtuigd zijn van handelingen, die ten doel hebben de desorganisatie der Internationale en vraagt de kommissie ook hun uitsluiting;

4e. dat wat de burgers Morago, Farga-Pellicer, Marselan, Alerini en Joukovsky betreft, de kommissie na hun verklaring dat zij geen deel uitmaken van de Alliance, vraagt hen buiten beschuldiging te stellen.

Alle dokumenten en verklaringen zullen gepubliceerd worden in het officieel orgaan der Internationale.

Dit geheele rapport is zeer slordig en onnauwkeurig gesteld.

Nu eens heet de Alliance als geheime vereeniging te hebben bestaan, dan als een openbare. Nu eens heeft zij bestaan als geheime vereeniging maar is niet bewezen dat zij nog bestaat en dan weer heet het dat Bakunine getracht heeft een vereeniging te stichten die Alliance heette en straks is de kommissie ervan overtuigd dat Guillaume en Schwitzguébel nog deel van haar uitmaken.

Nu eens heeten de statuten der Alliance, die de kommissie niet weet of zij al dan niet bestaat, geheel tegenovergesteld te zijn aan die der Internationaale en straks blijkt uit een brief van den Algemeenen Raad van 20 Maart 1869, dat het program der Alliance niets bevat dat strijdt met de algemeene strekking der Internationaale en nu komt het sterkste van alles, dat het program en reglement der sektie te Genève die dien naam draagt **zijn goedgekeurd door den Algemeenen Raad te Londen** (een brief van Eccarius 28 Juli 1869).

Men heeft gezegd: ja, maar men moet een onderscheid maken tusschen een openlijke en een geheime Alliance

van denzelfden naam, maar dan volgt het antwoord: die naam Geheime statuten der Alliance is in de brochure Alliance de la démocratie socialiste gemaakt door de stellers der brochure. De beste kenner die de gekomplieeerde geschiedenis zeer nauwkeurig heeft onderzocht, Max Nettlau komt tot deze konklusie.

„feitelijk hebben wij hier verscheidene afzonderlijke dokumenten, plannen waarvan het niet mogelijk is te zeggen of zij al dan niet zijn verwezenlijkt, zooals ik dit elders heb doen zien; al de plannen waren bouwvallig geworden en zonder doel ten gevolge van latere beraadslagingen. Al wie zich wettelijk in hun bezit had bevonden, kon dit niet onbekend zijn. Deze papieren waren uit Genève gezonden aan Marx en Engels, waarschijnlijk door Outine. Veinsde deze de waardeloosheid ervan aan de korrespondenten? Of was het Marx, die, ofschoon men hem er van had onderricht, hier veinsde voor de kommissie?"

Wat de oplichterij van Bakunine aangaat, aan het kongres is niet de minste schijn daarvan geleverd en de beschuldigde is hiervan niet onderricht en ook zelf niet gehoord. Het is dus eenvoudig een lasterpraatje. De voorzitter der kommissie verklaarde op het kongres dat de kommissie in waarheid geen enkel materieel bewijs had van de beschuldigingen maar dat zij bezit een zedelijke zekerheid had en dat dus de kommissie zich bepaalde tot het vragen van een vertrouwensvotum.

Elk rechtvaardig mensch zal moeten erkennen dat een veroordeeling op zulke gronden zeer lichtvaardig en na zoo'n belangrijke zaak misdadig mag worden genoemd.

Een der kommissieleden Roch Splingard, las het volgende protest voor:

„ik protesteer tegen het rapport der kommissie en behoud mij voor om voor het kongres mijn redenen bloot te leggen. Eén zaak schijnt mij toe gebleken te zijn en dit is de poging van Bakunine dat hij wilde organiseeren een geheime vereeniging in de Internationale.

Wat de voorgestelde uitsluiting betreft, ik verklaar mij als lid der kommissie niet te kunnen uitspreken, daar ik dienaangaande geen mandaat heb en verklaar mij bereid deze beslissing voor het kongres te bestrijden."

Daarop ontvouwde hij in weinige energieke bewoordingen zijn konklusies.

Guillaume weigerde zich te verdedigen, omdat het dan den schijn zou krijgen, alsof hij de opgezette komedie als ernstig zou opvatten. Alleen merkte hij op dat het te doen was om de federalisten in hun geheel te treffen, maar, zoo voegde hij eraan toe, gij komt te laat met uw wraak, wij hebben onze voorzorgen genomen, ons verdrag van solidariteit is gesloten en geteekend, wij zullen het u voorlezen.

Schwguitguébel zei alleen: „wij zijn vooraf veroordeeld, maar de arbeiders zullen de beslissing uwer meerderheid veroordeelen.”

Victor Dave las daarop namens de minderheid van het kongres de volgende verklaring voor:

„Wij, ondergeteekenden, leden der minderheid op het kongres te 's Gravenhage, aanhangers der autonomie en der federatie van arbeidersgroepen, leggen met het oog op de stemming der beslissingen die ons voorkomen in strijd te zijn met de beginselen, aangenomen door de landen die wij vertegenwoordigen, maar wenschende elke soort scheuring in de Internationale te vermijden, de volgende verklaringen af, die wij onderwerpen aan de goedkeuring der sekties die ons afvaaridgden:

1e. Wij zullen doorgaan in betrekking te blijven met den Algemeenen Raad ten opzichte van de betaling der bijdragen, de korrespondentie en de statistiek;
2e. de federaties door ons vertegenwoordigd zullen onderling en met alle afdeelingen der Internationale direkte en onafgebroken betrekkingen onderhouden;

3e. in geval de Algemeene Raad zich zou willen mengen in de inwendige aangelegenheden van een federatie, verklaren de hieronder genoemde federaties zich solidair om haar autonomie te handhaven, zoolang deze federaties niet een weg zullen inslaan, die direkt strijdt met de statuten der Internationale, goedgekeurd op het kongres te Genève;

4e. wij wekken alle federaties op, om zich voor te bereiden van nu aan tot een aanstaand kongres, op den triomf in de Internationaale als basis der organisatie van den arbeid, van de beginselen der federatieve autonomie;
5e. wij verwerpen elke betrekking met den zoogenaam-

den federatieven raad te Londen of elke andere organisatie die vreemd is aan de Internationale.

geteekend: Spanje, België, Jurabond, Holland en Amerika.

Geen enkele opmerking werd gemaakt, in stilte luisterde men naar de verklaring.

Er waren nog slecht 43 afgevaardigden, daar 22 den Haag reeds verlaten hadden, 10 die tot de minderheid en 12 die tot de meerderheid behoorden.

Bakunine werd buitengesloten met 27 tegen 7 stemmen en 8 onthoudingen.

Guillaume met 25 tegen 9 en 9 onthoudingen.

Schwitguébel bleef erin met 15 voor uitsluiting, 17 er tegen en 9 onthoudingen.

Deze protesteerde omdat voor hem precies dezelfde motieven bestonden als voor de anderen.

Weer geen antwoord!

Guillaume verklaarde dat hij zich toch als lid van de Internationale bleef beschouwen.

Over de drie anderen: Malon, Bousquet en Marchand, werd niet gestemd, het voorbeeld dat wij gesteld hebben, zal voldoende zijn.

Hoewel dezelfde kommissie de opdracht had om de beschuldigingen van verschillende leden tegen den Algemeenen Raad te onderzoeken, maakte zij zich hiervan af door te zeggen dat haar daartoe de tijd had ontbroken.

Daarop sloot de voorzitter het kongres met allerlei schoone frases van solidariteit en broederschap.

Om te voorkomen dat de Algemeene Raad van Londen verplaatst zou worden naar Genève of een andere stad in Zwitserland, stelden Marx en Engels voor om den zetel te verleggen naar New York en hierover waren de Blanquisten, die zich door Marx hadden laten gebruiken om de uitzetting van Bakunine klaar te spelen, zoodanig verontwaardigd, dat zij het kongres verlieten.

De verplaatsing was feitelijk de doodverklaring van de Internationale, want zat een reus als Marx reeds te waggelen op zijn plaats, „korporaal Sorge", zooals een Engelsch afgevaardigde dezen niet onaardig noemde op het kongres te 's Gravenhage, was niet in staat de vereeniging voor den ondergang te bewaren. Overigens, wie bleven er eigenlijk in? De côterie van Marx en anders niemand.

De Spanjaarden, Italianen en Zwitsers reisden gezamen-

lijk naar Brussel, waar zij de Belgen zouden ontmoeten. César de Paepe, die op de kongressen nogal gezagvoerend was, had een afwachtende houding aangenomen. Zijn verzoenende geest deed hem wenschen naar eenheid, maar de houding van het kongres was de oorzaak dat hij zich vierkant verklaarde tegen de autoritairen. Het kostte hem moeite met Marx te breken, voor wien hij den diepsten eerbied koesterde. Die eerbied was niet wederzijdsch, want Engels en Marx hadden hem niet erg in de rekening. In een brief aan Sorge noemt Marx hem de „praatgrage babbelaar de Paepe" en 10 jaar later behandelt Engels hem als een leugenaar, in een brief aan Sorge uit het jaar 1887 zeggende: „die Flunkereien des de Paepe . . . Das Kerlchen kann das Flunkern nicht lassen". (de leugens van de Paepe. Het kereltje kan het liegen niet nalaten.)

VII. NA HET HAAGSCHE CONGRES.

De Zwitsers lieten er geen gras over groeien, want nauwelijks teruggekeerd belegden zij direkt een kongres te St. Imier (15 en 16 September) van den Jurabond; 16 afgevaardigden waren aanwezig, onder wie ook Bakunine. Men nam de volgende konklusies aan:

1e. overwegende dat de algemeene statuten der Internationale formeel zich verzetten tegen eenige resolutie die de autonomie der sekties en federaties aantast;

dat de algemeene kongressen in geenerlei opzicht kompetent zijn, tenzij in dingen van zuiver administratieven aard;

dat de meerderheid van het kongres te 's Gravenhage voldoende suspect is niet werkelijk te vertegenwoordigen de meening der sekties van geheele vereenigingen;

in afwachting, dat het kongres te 's Gravenhage onder die omstandigheden haar zuiver administratieve en niet wetgevende bevoegdheden te buiten is gegaan;

erkent het kongres te St. Imier, de resoluties niet, door het kongres te 's Gravenhage genomen, daar zij onbillijk zijn en gaan buiten de bevoegdheid van een kongres;

het erkent in geenerlei opzicht de autoritaire macht van den Algemeenen Raad;

Het zal onmiddellijk arbeiden aan de vestiging van

een federatief en vrij verdrag tusschen de federaties, die ertoe zullen willen bijdragen;

het bevestigt het groote beginsel van solidariteit tusschen de arbeiders van alle landen;

2e. overwegende dat de stemming van de meerderheid op het kongres te 's Gravenhage ten opzichte van de uitsluiting der kameraden Bakunine en Guillaume uit de Internationale, direkt den Jurabond raakt;

dat uit de beschuldigingen tegen Bakunine en Guillaume duidelijk blijkt dat hun uitbanning slechts het resultaat is van een ellendige en lage intrigue van eenige haatdragende personen;

dat de kameraden Bakunine en Guillaume, zoowel door hun onvermoeide socialistische aktiviteit als door hun persoonlijke achtingswaardigheid zich de achting en vriendschap verworven hebben van de leden van den Jurabond;

protesteert het kongres te St. Imier energiek tegen de resolutie van de meerderheid van het Haagsche kongres betreffende de uitsluiting der kameraden Bakunine en Guillaume.

Het kongres beschouwt het als zijn plicht om luide te bevestigen dat het doorgaat deze kameraden te erkennen in hun kwaliteit als leden der Internationale en behoorende bij den Jurabond.

Dadelijk daarop hield men het Internationale kongres te St. Imier, waarop Spanje, Italië, Frankrijk, Amerika en Zwitserland vertegenwoordigd waren.

De Algemeene federalistische Raad te Londen had mandaten toegezonden aan de burgers van Chaux-de-Fonds, zij werden niet geldig verklaard, omdat die Raad zichzelf had ingesteld en dus alleen zichzelf vertegenwoordigde.

Als dagorder nam men aan:

1e. Houding der vereenigde federaties ten opzichte van het kongres te 's Gravenhage en den Algemeenen Raad;
2e. Verdrag van vriendschap, solidariteit en onderlinge verdediging.
3e. Aard van de politieke aktie van het proletariaat.
4e. Organisatie van den weerstand van den arbeid. Statistiek.

Ten opzichte van punt 1 besloot men alle resoluties van het Haagsche kongres te verwerpen en de macht van den nieuwen Algemeenen Raad in geen enkel opzicht te erkennen en een verdrag van vriendschap en solidariteit te sluiten.

Ten opzichte van punt 3 besloot men de vernietiging der politieke macht te beschouwen als eerste plicht van het proletariaat.

En ten opzichte van punt 4 benoemde men een kommissie, die een plan van organisatie zou voorleggen aan het eerstvolgend kongres.

Aan alle arbeidersfederaties werden de resoluties toegezonden in de hoop, dat allen zich zouden vereenigen op een kongres, dat niet later dan binnen zes maanden zou worden gehouden.

Uit brieven van Engels aan Sorge, blijkt dat de heeren alles behalve op hun gemak waren over de personen, die zij „Urkrakehler" noemden. Overigens liep het hun in niets mede. Twee der gekozenen in den Algemeenen Raad in Amerika weigerden deel uit te maken van dien Raad, daar zij niet wilden behooren tot een „côterie die begeerig is naar macht". Een hunner schreef, dat „hoe groot zijn (Marx) genie ook is, kan ik hem niet meer hoogachten na de handelingen die hij vóór en gedurende het Kongres pleegde. Ik kan ook niet meer gaan naast mannen, die toestemmen zijn handlangers te zijn in de deerniswaardige komedie die hij op dit oogenblik speelt ten nadeele der Internationale en van de algemeene socialistische beweging.

Verder gaven de Blanquisten een brochure uit, getiteld: Internationale et Révolution geschreven door Vaillant, waarin de redenen werden aangegeven, waarom zij zich afscheidden van de Marxistische côterie.

Al was de zetel naar New York verplaatst, toch bleven de teugels van het bewind in dezelfde handen, zooals blijkt uit de brieven van Engels aan Sorge, die niets durfde doen buiten Marx en Engels om.

De Algemeene Raad der Internationale richtte uit Amerika een schrijven aan het komitee van den Jurabond, waarin hij verklaart:

1e. dat de resoluties op het buitengewoon kongres van den Jurabond te St. Imier, van nul en geene waarde zijn;

2e. dat het komitee van den Jurabond wordt uitgenoodigd direkt een buitengewoon kongres uit te schrijven of door een algemeene stemming van alle leden van sekties te laten uitmaken dat de resoluties aldus genomen worden ingetrokken;

3e. dat de Algemeene Raad binnen den termijn van 40 dagen een definitief antwoord vraagt, vergezeld van het verslag van het gehouden buitengewone adres of van het rapport der algemeene stemming die gehouden moet worden.

geteekend: SORGE, als sekretaris.

De Jurabond nam deze cirkulaire op in het Bulletin, maar beantwoordde haar niet.

Intusschen toonden de verschillende federaties haar sympathie met den Jurabond. Door de Belgische op een kongres te Brussel, dat de besluiten der meerderheid voor nietig verklaarde; zoo de Spaansche op een kongres te Cordova. In Engeland besloot men op een kongres (26 Januari 1873) dat het Haagsche kongres onwettig was samengesteld, dat de meerderheid alduur kunstmatig was en dus men erkende de besluiten niet en evenmin den zoogenaamden Algemeenen Raad te New York. Over Marx en Engels lieten de Engelschen zich zeer scherp iut, sinds Marx op het Haagsche kongres had gezegd dat de Engelsche leiders der arbeidersbeweging door Gladstone omgekocht waren. Opmerkelijk was het dat langjarige initeme vrienden van Marx zich tegen hem stelden. Ook de Hollandsche federatie erkende de besluiten niet en protesteerde tegen de houding van den Algemeenen Raad. Hierbij voegde zich nu nog de Italiaansche op het kongres te Bologna, waar 150 sekties vertegenwoordigd waren.

In Frankrijk was alles nog gedesorganiseerd, maar Jules Guesde schreef tijdens de processen te Toulouse een brief aan de Jurassiens, waaruit de veroordeeling van het centralisme van Marx duidelijk bleek. Twee personen, te weten: Heddeghem en Dentraygues, fungeerden te 's-Gravenhage als Marxistische afgevaardigden uit Frankrijk onder de pseudomienen Walter en Swarm en hadden van Marx en Engels volmacht gekregen tot het propageeren en reorganiseeren der Fransche sekties. Zij werden in die processen ontmaskerd als politiespionnen. Guesde liet zich aldus uit: „wat gebleken is uit deze processen (te Toulouse en Parijs)

is niet alleen de infame rol, die de afgevaardigden van Marx en den Algemeenen Raad speelden, maar de veroordeeling van het systeem der autoritaire organisatiemethode, wier steunpilaren Marx en de Algemeene Raad zijn . . . Als men de arbeidersklasse zich in elk land anarchistisch organiseeren laat tot bestwil hunner belangen, dan worden de Dentraygues onmogelijk. De autonomie der sekties komt niet te voorschijn uit den inwendigen geest der Internationale maar is bovendien nog de beste waarborg voor haar veiligheid."

De Jurabond werd nu officieel geschorst door den Algemeenen Raad. Marx achtte dit een fout: men had hem dadelijk moeten uitbannen. Maar dan had hetzelfde moeten plaats vinden met de federaties in België, Engeland, Holland en Italië en wat bleef er dan van de heele Internationale over? Sloot de Raad die federaties niet uit, dan zou volgens Marx al dit gespuis op het kongres te Genève verschijnen om allen ernstigen arbeid onmogelijk te maken. Want hij noemde het het beste resultaat van het kongres te 's Gravenhage, dat alle bedorven elementen eruit werden gedrongen of er zichzelven buitensloten. Terecht schrijft Guillaume: „men ziet, Marx had geen zachte hand, liever geen Internationale, dan een Internationale waarvan de sekties zelfstandigheid begeerden."

Nu werden te Genève in 1873 twee kongressen gehouden, het anti-autoritaire van 1 tot 6 September en het autoritaire van 8 tot 13 September.

Op het eerste waren afgevaardigd twee personen uit Engeland, vijf uit België, vijf uit Spanje, vijf door verschillende Fransche sekties, een uit Holland, vier uit Italië, en zes van den Jurabond.

Men schafte den Algemeenen Raad af en stelde een Federaal Bureau aan dat zooveel als korrespondentiebureau dienst zou doen. Over beginselkwesties werd niet gestemd, alleen over administratieve zaken. Wat de algemeene werkstaking betrof, men beval de internationale organisatie der vakvereenigingen aan en drong aan op de aktieve socialistische propaganda.

Het autoritaire kongres was volgens Marx zelf een volslagen fiasko. Niemand wilde er heengaan. Sorge, de sekretaris, kwam er niet. Engels, dien men er heen wilde zenden, bedankte voor de eer om daar een gek figuur te slaan. Marx dacht er niet aan om erheen te gaan. Ser-

railler bedankte. Eindelijk is het den Oostenrijker Oberwinder gelukt om met Ph. Becker en een dozijn valsche Oostenrijksche mandaten den schijn te redden en een kongres te houden, samengesteld uit 12 afgevaardigden van de Fransche taal, één van de sektie Moutier, één uit Duitschland, vier uit Duitsch-Zwitserland, 9 Duitschers die te Genève woonden en eindelijk één uit Oostenrijk.

De besluiten zijn nooit gepubliceerd en zijn dus feitelijk onbekend, alleen weet men dat besloten werd den Raad te New York te laten en een kongres te houden in 1875.

Ph. Becker was woedend dat men hem ervoor had laten zitten en erkent dat hij 13 afgevaardigden uit de aarde gestampt had, en hij schreef: „der Teufel soll die grossmanns rufverlustbangen Klugscheisser holen. Zweimal hätte sie kommen müssen, wenn sie Gefahr im Anzag vermuteten". Maar Marx schreef aan Sorge dat „het fiasko van het kongres te Genève onvermijdelijk was."

Eigenlijk was het Haagsche kongres de dood en dat te Genève de begrafenis der Internationale. Interessant is het oordeel van Engels over het einde der Internationale, zooals wij dit vinden in een brief van hem aan Sorge (12 September 1874):

> „met uw uittreding is de oude Internationale voorgoed afgesloten en aan haar einde. En dat is goed. Zij behoorde tot de periode van het tweede keizerrijk, toen de druk die in geheel Europa heerschte, aan de zooeven ontwakende arbeidersbeweging eenheid en onthouding van alle innerlijke polemiek voorschreef. Het was het oogenblik, waarop de gemeenschappelijke kosmopolitische belangen van het proletariaat op den voorgrond konden treden; Duitschland, Spanje, Italië en Denemarken waren pas in de beweging gekomen of traden erin. Het theoretisch karakter der beweging was in geheel Europa, d.w.z. onder de massa, in werkelijkheid nog zeer onklaar in 1864. Het Duitsche kommunisme bestaat niet meer als arbeiderspartij; het Proudhonisme was te zwak om zijn bizondere stokpaardjes te kunnen berijden. Bakunine's nieuwe kraampje bestond nog niet eens in zijn eigen hoofd, zelfs de leiders der Engelsche Trade Unions meenden in de beweging te kunnen treden op den grondslag van het program, neergelegd in de overwegingen

van dat program. Het eerste groote resultaat moest dit naieve samengaan van alle frakties doen springen. Dit resultaat was de Kommune, die intellektueel beslist het kind was der Internationale, ofschoon zij geen vinger verroerde om haar te maken en waarvoor de Internationale ook in zoover volkomen terecht verantwoordelijk werd gesteld. Toen door de Kommune de Internationale een zedelijke macht werd in Europa, begon het krakeel dadelijk. Elke richting wilde het succes voor zich uitbuiten. Het verval, dat niet kon uitblijven, kwam. De ijverzucht naar de stijgende macht van die lieden, die in werkelijkheid bereid waren, voort te werken op het oude veelomvattende program — de Duitsche kommunisten — dreef de Belgische Proudhonisten in de armen der Bakunine'sche avonturiers. Met het Haagsche kongres was het einde er, en wel voor beide partijen. Het eenige land, waar nog iets op naam der Internationale te doen was, was Amerika en een gelukkig instinkt bracht de opperste leiders daarheen. Nu is ook daar het prestige weg en elke poging om er nieuw leven in te galvaniseeren, zou dwaasheid en krachtverspilling zijn. De Internationale heeft 10 jaar lang de Europeesche geschiedenis naar de eene zijde, n.l. naar die waar de toekomst ligt, beheerscht en kan met trots op haar werk terugzien.

Maar in den ouden vorm heeft zij zich overleefd. Om een nieuwe Internationale op de wijze der oude, n.l. een alliance van alle proletarische partijen van alle landen bijeen te brengen, daartoe behoort een algemeen neerslaan der arbeidersbeweging, zooals het van 1849 tot 1864 geschiedde. Daartoe is de proletarische wereld te groot, te uitgestrekt. Ik geloof dat de aanstaande Internationale — nadat de geschriften van Marx eenige jaren zullen hebben doorgewerkt — direkt kommunistisch zal zijn en juist onze beginselen zal planten."

Hoewel Bakunine op het einde van 1872 zich teruggetrokken had te Locarno, waar hij zich voornamelijk bezig hield met de Russische beweging, Marx liet zijn ouden vijand niet met rust, de brochure L'Alliance de la démocratie socialiste et l' Association internationale des travailleurs moest hem verpletteren. Bakunine beklaagde zich over den haat van Marx en diens drievoudig karakter van kommunist, Duitscher en Jood. Hij noemde het Haagsche

kongres de Marxistische vervalsching en zei dat Marx zichzelf in het aangezicht sloeg door zijn laster en als verklikker-politieagent. En hij eindigde aldus:

„zal ik het u bekennen? Dat alles heeft mij sterk doen walgen van het openbare leven. Ik heb er genoeg van en na mijn geheele leven gestreden te hebben, ben ik er nu vermoeid van. Ik ben de zestig gepasseerd en een hartziekte, die met den leeftijd verergert, maakt mij het bestaan steeds moeilijker. Laat jongeren het werk nu doen, ik voel er èn de kracht èn misschien het vertrouwen niet meer toe, noodig om den Sisyphussteen tegen de overal triomfeerende reaktie langer aan het rollen te brengen. Ik trek mij dus terug uit het strijdperk en vraag mijn waarde tijdgenooten slechts één ding: om vergeten te worden.

Overigens ik zal niemands rust meer storen, dat men dus op zijn beurt mij met rust late."

In een tweeden brief aan de Jura-federatie zegt hij zijn lidmaatschap van de Internationale op en geeft den leden alleen dezen goeden raad mede, waaraan zij goed zullen doen zich te houden:

1e. houdt vast aan het beginsel der groote en breede volksvrijheid, zonder welke de gelijkheid en solidariteit zelve slechts leugen zijn:

2e. organiseert steeds meer de internationale, praktische militante solidariteit van alle vakken en alle landen en herinnert dat gij oneindig zwak als individuen, als plaatsen of als geïsoleerde landen, een geduchte onweerstaanbare kracht zult vinden in deze algemeene kollektiviteit (1873)."

Die brochure, opgesteld door Engels en Lafargue, heeft echter niet veel uitwerking gehad, want al verbeeldden zij zich dat zij als een bom zou vallen onder de autonomisten en Bakunine er morsdood door zou zijn gedrukt, slechts enkelen kochten het pamflet, dat op kosten van Engels gedrukt werd in 1000 exemplaren en men nam er bijna heelemaal geen notitie van en dus de daarin kwistig uitgestrooide laster bleef grootendeels onbekend.

Zelfs een tegenstander van Bakunine, een volbloed sociaaldemokraat als Eduard Bernstein gaf het volgende oordeel

over Marx, om den indruk weer te geven, dien die brochure in Rusland maakte:

„Op het oogenblik, waarop de aanklacht-brochure van Marx verscheen, wist men in de socialistische Russische groepen vrij nauwkeurig, wat voor soort betrekking er in werkelijkheid had bestaan tusschen Bakunine en Netschajef; daarom moest de brochure zelve ook zonder invloed zijn, die Bakunine's gedrag als berispelijk veroordeelde. Men denke er alleen maar aan, dat zelfs Peter Lavroff in zijn Vpered haar slecht ontving. Zij heeft er oneindig veel toe bijdragen om de geheele toenmalige Russische wereld van Marx te vervreemden. En toch omvatte de socialistische propaganda de uitgebreidste kringen der studeerende jeugd, die evenveel wetensdrang openbaarde als behoefte aan praktische werkzaamheid en offers. Maar weinig talrijk waren zij, die door Marx werden aangetrokken; zij waardeerden zijn wetenschappelijkheid, maar zij hadden slechts weinig sympathie voor hem als mensch. Hij scheen hun toe de typische vertegenwoordiger van alle slechte zijden van een Duitsch geleerde . . . Slechts een kleine groep Russen schaarde zich in 1870 en volgende jaren rondom hem. Onder hen bevond zich Outine, die niet bijgedragen heeft tot hun goeden naam. Men zag in hem slechts een verschrompeld en kletsachtig intrigant, en velen waren er niet ver af om den meester te beoordeelen naar den leerling.
Van zuiver menschelijk standpunt verschijnt in dezen strijd tusschen Marx en Bakunine, laatstgenoemde onbetwistbaar in een gunstiger licht dan zijn tegenstander; zelfs degeen, die gelooft dat Marx in dezen strijd de belangen van de arbeidersbeweging verdedigde, die geen sentimenteele koncessies toeliet, kan niet nalaten het te betreuren dat Marx dezen strijd niet met andere middelen en in andere vormen heeft gestreden."

Van 7 tot 13 September 1874 werd te Brussel het zevende kongres gehouden, waar vertegenwoordigd waren Duitschland, Engeland, België, Spanje, Frankrijk, Italië en Jurabond. In een brief van Bakunine aan ElyséeReclus en gedateerd 15 Febr. 1875 schreef deze de Belgen en Jurabonders te bewonderen, deze „laatste Mohikanen van wijlen de Internationale, die ondanks alle moeilijkheden stand blijven houden."

Het voornaamste punt van de dagorder betrof de openbare diensten. Het was de Paepe die daar optrad als pleitbezorger van de politieke decentralisatie en de ekonomische centralisatie. Daartegen treden de Duitschers op voor de verovering van den tegenwoordigen staat ten einde dezen te maken tot een socialistischen.

Een tweede belangrijke vraag betrof de politieke aktie. De Duitschers vooral verdedigden het parlementarisme en noemden het een zelfmoord van een socialistische arbeiderspartij, als zij de heerschappij over den staat in handen liet van de bourgeoisie. Daarentegen waren anderen van meening dat de arbeiders direkt gesteld zouden worden voor den drang der revolutionnaire aktie.

Men besloot dat elke landelijke federatie op zichzelve een beslissing moest nemen over de al of niet noodzakelijkheid der parlementaire politieke aktie.

Eindelijk werd er een manifest vastgesteld aan de arbeiders om de beteekenis van de Internationale uiteen te zetten.

Zakte de autoritaire Internationale na het Haagsche kongres ineen, ook de anti-autoritaire leidde een slepend bestaan tot 1877. Reeds had Bakunine zich na de gebeurtenissen te Lyon en te Marseille in 1870 beklaagd dat de massa het geloof en de revolutionaire hartstocht had verloren en dat scheen inderdaad het geval. Zeker hij twijfelde niet aan de sociale revolutie, die komen zou, maar wat vermocht men met de tegenwoordige gedesorganiseerde massa tegen de reaktie? Natuurlijk de propaganda is altijd nuttig maar zij is een druppel in den oceaan en als er geen andere middelen tot redding zijn, dan kan de menschheid al wel duizendmaal verrot zijn, voordat de redding komt. Eén hoop heeft hij nog, en dat is de wereldoorlog.

Van 1875 af leefde Bakunine afgezonderd van de wereld te Lugano, waar hij zich met ijver toelegde op de groenten- en vruchtenkultuur. Maar zijn blaaslijden veroorzaakte hem veel pijn, zoodat hij ten slotte besloot zich te Bern onder behandeling te stellen van zijn vriend, prof. Adolf Vogt. Echter hij vertoefde daar niet lang en stierf op 1 Juli 1876. Zijn begrafenis op 3 Juli was een heele manifestatie en het scheen een oogenblik alsof de haat in zijn graf was meegegaan. In een vergadering, na de begrafenis gehouden in het lokaal der sociaal-demokratische vereeniging nam men de volgende resolutie aan:

„ten gevolge van den dood van Michaël Bakunine zijn te Bern arbeiders uit vijf verschillende naties met elkander vereenigd. Daarvan bestaat een deel uit aanhangers van den volksstaat en zijn de overigen voor de vrije vereeniging van groepen als producenten. Beide groepen zijn het hierover eens dat de wederzijdsche verzoening niet alleen zeer nuttig, maar ook zeer goed mogelijk is. Op den grondslag van de beginselen der Internationale, geformuleerd in art. 3 der te Genève in 1873 herziene statuten, is de basis gelegen van die wederzijdsche vereeniging."

En een verzoenende geest woei aan beide zijden. De Jurassiers zonden een adres van gelukwensch, opgemaakt door Guillaume naar het tweede kongres der Duitsche sociaaldemokratische partij te Gotha, waarop men het volgende antwoord ontving, door Liebknecht geredigeerd:

„Lieve Kameraden!

Het kongres der Duitsche socialisten droeg mij op u zijn vreugde te betuigen over het feit, dat het kongres der Jura-federatie zich heeft uitgesproken ten gunste der vereeniging van alle socialisten. Ongetwijfeld is de oneenigheid in eigen rijen de eenige vijand, dien wij te vreezen hebben en al wat in ons vermogen ligt, zal worden aangewend om een einde te maken aan de oude oneenigheid."

Kort daarna noodigden de anti-autoritairen de Duitsche partij uit tot een kongres te Bern en die partij nam het aan. De anti-autoritairen verzonden niet alleen aan hun eigen sekties maar ook aan andere socialistische en arbeidersvereenigingen een cirkulaire, waarin stond te lezen: „wij zijn gelukkig te vernemen, kameraden, dat het denkbeeld der vereeniging tusschen de tot nu toe gescheiden frakties der socialistische revolutionaire partij sinds eenige tijd groote vorderingen gemaakt heeft en dat de Duitsche socialisten ons kongres zullen bijwonen."

Maar het duurde niet lang of het stoken begon weer en waarschijnlijk stak de wind weer op uit den Londenschen hoek.

Van 26 tot 29 Oktober 1876 had het achtste kongres der Internationale plaats, waar de volgende landen ver-

tegenwoordigd waren: België, Spanje, Frankrijk, Holland, Italië en de Jurabond, terwijl als gasten tegenwoordig waren Vahlteich, rijksdagafgevaardigde namens de Duitsche sociaaldemokratische partij, Greulich en Franz uit Zürich en Gutsman uit Genève. Behalve uitvoerige rapporten uit de verschillende landen werd een levendige diskussie gevoerd over het punt: de betrekkingen van individuen en groepen in de nieuwe maatschappij. De autoritairen verklaarden bij monde van Greulich en Franz, dat er ook regeeringen en wetten zouden bestaan, alleen de eersten zouden door het volk gekozen worden en over de laatsten zou beslissen de direkte wetgeving des volks (het referendum). Daartegenover stonden de anti-autoritairen, die bij monde van Cafiero, Malatesta, Vinas, Brousse en Guillaume aandrongen op afschaffing van den staat, die vervallen zou met de klassenheerschappij en in plaats daarvan zou men krijgen de vereenigingen van vrije industrieele en landbouwgroepen. Wel zou de produktie kollektief zijn maar niet van boven geregeld, maar de produktie moest organisch groeien uit de maatschappij. Tusschen beiden stond de Paepe, die zich den staat voorstelde eenerzijds als een vertegenwoordiging van beroepsgroepen en anderzijds als vereeniging der lokale groepen of gemeenten. De eerste zou zich bezig houden met de produktie, de laatste zou zich met al datgene bemoeien, wat niet zoozeer de producenten als de konsumenten betrof. Het geheel van deze twee zou het organisme zijn, dat den tegenwoordigen staat vervangt.

Maar daar dit vraagpunt van theoretische aard was, werd er niet over gestemd.

Het belangrijkste besluit dat genomen werd, betrof de oproeping tot een algemeen socialistisch kongres in het jaar 1877 te Gent. Daartoe zouden alle socialistische organisaties opgeroepen worden, onverschillig of zij al dan niet behoorden tot de Internationale. Ten slotte nam men de resolutie aan, voorgesteld door Guillaume, die aldus luidde:

„de landelijke federaties laten zich op het kongres vertegenwoordigen. Zij stellen de volgende dagorde voor:
1e. solidariteitsverdrag tusschen de verschillende socialistische arbeidersorganisaties;
2e. beroepsverbonden;

3e. stelling tot de politieke partijen;
4e. produktie en eigendom."

Het bureau der Internationale werd weer toevertrouwd aan de Jurassiens.

Na afloop van het kongres vereenigde men zich tot een gemeenschappelijke maaltijd, waar o.a. een woord van hulde werd toegebracht door de Paepe aan de nagedachtenis van Michaël Bakunine, die na een leven van volledige toewijding aan de zaak der revolutie, op smartelijke wijze te Bern was overleden.

Eerst had het negende algemeene kongres der Internationale plaats te Verviers (6 tot 8 Sept. 1877) en dadelijk daarop, n.l. van 9—15 September het algemeen socialisten kongres te Gent.

Op het kongres te Verviers waren vertegenwoordigd Italië, Spanje, België, Duitschland, Rusland en Zwitserland, zoowel het Romaansche als het Duitsche deel, alsook een aantal Fransche afgevaardigden. Men nam de volgde dagorde aan:

1e. stemrecht der sekties op de algemeene kongressen;

2e. bestudeering der middelen die ertoe leiden om de revolutionair-socialistische aktie zoo snel mogelijk te verwezenlijken;

3e. Is het wanneer het proletariaat in eenig land zegeviert, noodzakelijk dezen triomf uit te breiden tot alle landen?

4e. Kan het bureau der Internationale middelen vinden voor de kameraden in Egypte?

5e. Diskussie over de dagorde van het kongres te Gent.

6e. Administratieve vragen.

Het belangrijkste deel betrof de punten, die op het kongres te Gent in behandeling zouden komen en deze waren:

1e. over de tendentie der moderne produktie ten opzichte van het eigendom;

2e. wat moet de houding zijn van het proletariaat ten opzichte van de politieke partijen?;

3e. over de organisatie der vakvereenigingen;

4e. solidariteitsverdrag tusschen de verschillende socialistische organisaties;

5e. over de oprichting in een der Europeesche steden van een centraal bureau van korrespondentie en arbeiderssta-

tistiek, dat de noodige inlichtingen zou verzamelen en publiceeren ten opzichte van het loon, de levensmiddelen, den werktijd, de fabrieksreglementen, enz.

6e. over de waarde en de beteekenis van kommunistische kolonies, enz.

De resoluties die door het kongres te Gent zouden worden aangenomen, hebben geen bindende kracht, zij geven alleen den leiddraad voor de diskussie.

Op het kongres te Gent waren vertegenwoordigd vijf groepen, te weten: 1e de Vlaamsche groep, die het talrijkst was en bestond uit 27 afgevaardigden; 2e de groep der Internationalisten, die van het kongres te Verviers kwam, te zamen 11 personen; 3e. de Duitsche groep: Zwitsersche Arbeidsbond (Greulich), Duitsche sociaaldemokratische partij (Liebknecht), Hongaarsche socialistische partij (Fränkel), 4e. de Engelsche groep, bestaande uit John Hales namens de Commonwealth club te Londen en Maltman Barry vanwege de kommunistische Arbeiterverein te Londen; 5e. een vijftal afgevaardigde uit Frankrijk.

Natuurlijk botsten de twee verschillende partijen, de autoritaire en de anti-autoritaire op elkander evenals voorheen. Men voelde en begreep dat de Duitsche sociaaldemokraten een poging zouden doen om de geheele Europeesche arbeidersbeweging in één organisatie samen te brengen, aan het hoofd waarvan een centraal bureau zou staan, dat de oude Algemeene Raad zou zijn onder een nieuwen naam. En zoo terecht schrijft Kropotkine in zijn Gedenkschriften dat zich de richtingen ontwikkelden, die in Saint Simon, Fourier en Robert haar uitdrukking vonden. Uit het Saint Simonisme ontsproot de sociaaldemokratie, uit het Fourierisme het anarchisme en het Owenisme, dat zich ontwikkelde tot Trade-Unionisme, koöperatie en gemeentelijk sociailsme vijandig staande tegenover het staatssocialisme en veel aanrakingspunten met het anarchisme.

En dan voegt hij hier zoo juist bij: „in plaats van te erkennen, dat deze drie richtingen verschillende wegen aangeven tot een gemeenschappelijk doel en dat de beide laatsten op hunne wijze een belangrijke bijdrage leveren tot den vooruitgang van het menschelijk geslacht, heeft men een kwart eeuw lang (geschreven in 1899) getracht de te verwerkelijken utopie van één eenige arbeidersbeweging, ingericht naar sociaaldemokratisch model, in het leven te roepen.

Van Kropotkine gesproken, deze was onder de schuilnaam Levashoff op het kongres te Gent en fungeerde zelfs met Steens uit Brussel als sekretaris, totdat hij plotseling weg moest. Ziet hier hoe hij dit beschrijft: „voor mij eindigde het kongres te Gent op onverwachte wijze. Drie of vier dagen na de opening vernam de Gentsche politie wie Levashoff was en gaf het bevel mij gevangen te nemen wegens overtreding van een politie-voorschrift, door het opgeven van een valschen naam in het hotel. Mijn Belgische vrienden waarschuwden mij, zij beweerden, dat het toen aan de regeering zijnde klerikale ministerie in staat was, mij aan Rusland uit te leveren en zij drongen er op aan, dat ik het kongres dadelijk zou verlaten. Zij lieten mij niet in het hôtel terugkeeren; Guillaume versperde mij den weg en verklaarde dat ik geweld tegen hem moest gebruiken, als ik erop stond terug te keeren. Ik moest met een paar Gentsche kameraden meegaan en zoodra ik in hun midden was en op een donker plein kwam, met groepen arbeiders bezet, hoorde men uit alle hoeken gedempt roepen en fluiten. Alles had een vreeselijk geheimzinnig aanzien. Na lang fluisteren en zacht fluiten bracht een groep kameraden mij ten slotte onder veilige bedekking naar een sociaal-demokratischen arbeider, bij wien ik den nacht moest doorbrengen en die mij, hoewel ik anarchist was, op de treffendste wijze als een broeder bij zich opnam. Den volgenden morgen voer ik op een boot ten tweeden male naar Engeland, waarbij ik op de gezichten van eenige Engelsche douanen, wien ik mijn pakkage moest toonen een goedigen glimlach te voorschijn riep, toen ik hun niets anders kon wijzen dan een kleine handtasch."

Zoo is het gelukt hem te redden, vóórdat hij viel in handen der Russische beulen, die hem ditmaal ongetwijfeld zouden hebben dood gemarteld.

Bij de behandeling van het punt: de houding van het proletariaat ten opzichte van de verschillende politieke partijen deed zich een heftig incident voor. Guillaume n.l. wees op de houding van de sociaal-demokraten in Duitschland, die zooveel water in hun wijn hadden gedaan, om maar veel succès te hebben bij de verkiezingen. Dit lokte een protest uit van Liebknecht, die dat een leugen noemde, waarop Guillaume antwoordde de bewijzen voor zijn bewering te zullen geven. Onder hevige agitatie werd de zitting opgeheven, maar den volgenden dag kwam Guillaume

met zijn bewijzen aandragen. Zoo haalde hij aan wat Most in de Berliner Freie Presse had geschreven: „in het algemeen heeft men zich bijna overal zoo terughoudend mogelijk bewogen . . . . De kleur van het socialisme kon men in de programmas niet eens herkennen". Liebknecht zei toen dat naar die woorden te oordeelen Guillaume het recht had te spreken zooals hij deed, maar zei hij, de zin der woorden van Most is door dit blad verkeerd weergegeven en op het kongres te Gotha waren die woorden dan ook door andere afgevaardigden op hun juiste waarde gebracht. Een mooie draai, maar het verslag in dat blad was van Most hand en die zal toch den zin zijner eigen woorden wel goed hebben weergegeven. Daarmede was het incident afgeloopen. Een beslissing werd overigens niet genomen.

Ten opzichte van het solidariteitskontrakt besloot men, dat dit onmogelijk bleek te zijn, daar zoowel de algemeene beginselen als de keuze der middelen bij de verschillende partijen uiteenliepen.

De meerderheid was op de hand der parlementairen, zoodat een resolutie werd aangenomen waarin werd verklaard dat de sociale vrijmaking onafscheidelijk verbonden is aan de politieke en dat dus het proletariaat, georganiseerd als afzonderlijke partij staat tegenover alle andere partijen en gebruik moet maken van alle politieke middelen, die brengen tot de sociale vrijmaking van al zijn leden.

Verder beschouwde men de vakvereenigingen in den strijd van de uitzuiging van den mensch door den mensch, als een der nuttigste hefboomen tot vrijmaking der arbeiders en besloot men tot oprichting van een centraal bureau van korrespondentie en arbeidersstatistiek, waartoe men eindelijk gekomen is enkele jaren geleden door de oprichting van het Internationaal Socialistisch bureau te Brussel.

In een schrijven van Marx aan Sorge van 27 September 1877 luchtte deze zijn hart een beetje op de volgende wijze:

> „hoewel het kongres te Gent veel te wenschen heeft kunnen overlaten op andere punten, is er toch dit goeds in gelegen, dat Guillaume en Co geheel en al verlaten zijn door hun oude bondgenooten. Ternauwernood heeft men de Vlaamsche arbeiders kunnen tegenhouden, daar zij Guillaume wilden afranselen. De praatgrage babbelaar de Paepe heeft hem uitgescholden, zoo ook Brismée, John

Hales evenzeer. Die laatste heeft zich geplaatst onder het kommando van Barry, dien ik naar Gent liet gaan, deels als lid van het kongres (als afgevaardigde van ik weet niet welke partij) deels als korrespondent van den Standard te Londen. Wat mij betreft, ik wil persoonlijk niets te maken hebben met Jung en Hales maar tegenover de Jurassiens is hun tweevoudige oppositie nuttig. Barry is hier mijn factotum, hij heeft ook den verslaggever van de Times geleid (dit blad heeft Eccarius ontslag gegeven)."

Bijna altemaal onwaarheden, want Guillaume verklaarde zelf, dat de Vlamingen hem steeds de grootste hartelijkheid betoonden en dat het voornemen om hem af te ranselen meer een wensch van Marx was dan werkelijkheid, dat hij steeds op den besten voet is gebleven met de Paepe, dat Brismé hem altijd zijn sympathie betuigde ondanks verschil van gevoelen, dat Hales steeds korrekt tegenover hem handelde en dat Marx zelf verklaart Barry naar het kongres te hebben laten gaan zonder zelf te weten, door welke vereeniging hij was afgevaardigd.

Maar het was gedaan met de Internationale. De laatste poging om haar in stand te houden, mislukte en het kongres te Gent was het laatste dat gehouden werd. Het blad dat tot nu toe steeds door de Jurassiens was uitgegeven, het Bulletin, hield op te verschijnen, op 25 Maart van het jaar 1878 kwam het laatste blad uit.

Guillaume wil geen konklusie trekken, zelfs het woord konklusie komt hem onjuist voor. „Niets houdt op, niets gaat te gronde. De ontwikkeling blijft onafgebroken aan den gang, het leven is onsterfelijk. De loonarbeiders van Frankrijk hebben in hun groote massa niet vergeten de waarheden, die door het voorafgaande geslacht gevonden en geproklameerd zijn geworden. **De bevrijding der arbeiders moet het werk zijn der arbeiders zelven; de vrijmaking der arbeiders is geen nationaal maar een internationaal vraagstuk.** Het leven hunner klasse leidend, zetten zij den ekonomischen strijd voort en terwijl de parlementairen al hun werkzaamheid hierop koncentreerden, om een leger van kiezers te rekruteeren, organiseerden zij zich deels in vakvereenigingskartels (Arbeidsbeurzen), deels in beroepsverbonden. Uit de vereeniging der beide organisaties sproot in 1895 de Confédération générale du Travail voort,

die zich sinds 1904 in meerderheid gesteld heeft op het standpunt van het revolutionair syndikalisme. En wat is de Confédération générale du Travail anders dan de voortzetting der Internationale?"

Of dit oordeel juist is, wij betwijfelen het en zien veeleer de voortzetting der Internationale in het Internationaal Socialistisch Bureau, dat zich gevormd heeft te Brussel, alleen echter voor de parlementairen.

Wij kunnen ons best voorstellen dat Marx, die zijn Internationale ondermijnd zag door Bukanine, in dezen zijn vijand zag, maar daarom waren nog niet alle middelen goed om zich van hem te ontdoen, en buitendien hij groef zijn eigen graf door de uitsluiting van Bakunine, want ontegenzeggelijk was het Haagsche Congres de dood van de Internationale. Intusschen zij had haar taak volbracht, zij had de gedachte der eenheid gebracht in het bewustzijn van het proletariaat.

En wat Quack ervan zegt is volkomen gerechtvaardigd. „Het kollektivisme van Marx had soms bij de leerlingen veel trekken gemeen met een dogmatiek van oude theologen. Alles, bewijsvoering en voorstelling, gaf den indruk dat het systeem volledig, kant en klaar, gereed en af was. Er waren geen problemen meer. Veel nieuwe ontwikkeling was bij de volgelingen niet op te merken. Het stelsel deed soms denken aan een reusachtig netwerk, dat over de menschheid zou worden heengetrokken en waarin een ieder gebonden zou zijn. Men voelde belemmering." Inderdaad, juister kan het niet worden geteekend.

En vandaar dat dezelfde strijd zich weer openbaarde toen men in 1889 bij gelegenheid van de herdenking van het 100jarig eeuwfeest der groote Fransche omwenteling trachtte de Internationale weer op te richten. Meer en meer accentueerde de strijd zich opnieuw tusschen de autoritairen en de anti-autoritairen op de kongressen te Brussel (1891) en te Zürich (1893) om het hoogtepunt te bereiken op het kongres te Londen (1896), waar de deur werd dichtgeworpen en de vrijere socialisten er buiten werden gezet.

Maar op uitstekende wijze heeft Elisée Reclus onze gedachte vertolkt, toen hij zoo duidelijk mogelijk weergaf, dat wij zijn gebleven op het terrein der ekonomische revolutie, maar ziehier wat ons scheidt:

„niet door politieke bondgenootschappen, niet door peuterwerk, door pogingen tot gedeeltelijke verbetering meenen wij den dag der aanstaande revolutie te kunnen verhaasten. Het is beter direkt op ons doel af te gaan, dan omwegen te volgen die ons het doel uit het oog doen verliezen. Door oprechtelijk anarchisten te blijven, vijanden van den staat in al zijn vormen, hebben wij het voordeel, dat wij niemand, bovenal niet onszelven bedrigen. Onder voorwendsel een klein gedeelte van ons program te verwezenlijken, zelfs met het verdriet daardoor een ander gedeelte te verkrachten, zullen wij er niet toe komen ons tot de regeering te wenden of te trachten daaraan deel te nemen. Wij zullen onszelven het schandaal van deze herroepingen besparen, die zooveel eerzuchtigen en skeptiekers doen en die het bewustzijn des volks zoo diep verwarren."

Moge de geschiedenis van het verleden ons hedendaagsch geslacht veel leeren, opdat men zich spiegelend aan de fouten van het vorige geslacht — en wij zullen wel nalaten het daarover hard te vallen, want wie werkt maakt fouten en al struikelend en vallend zullen wij den weg vinden — deze in de toekomst trachten de vermijden, om rechtuit af te gaan op het doel, dat alle oprechte menschen moeten hebben:

„De vrijmaking der arbeiders door zichzelven!"

NASCHRIFT.

Onder de droevigste en ontzettendste omstandigheden, die moeilijk te voorzien waren, daar wij niet dachten, dat men den moed zou hebben, de wildste en wreedste hartstochten bij de volken te ontketenen, heeft de herdenking van de 50-jarige oprichting der Internationale plaats gehad. Zij was een daad van eenheid en eendracht te midden van het proletariaat en alzoo een blijde boodschap voor de verdrukten en onterfden der maatschappij. En nu, nà 50 jaar, moeten wij het schouwspel beleven, dat de grootste broedermoord, dien de menschheid ooit gezien heeft, plaats grijpt; dat millioenen jonge mannen tegenover elkaar staan, om als slachtvee te worden geworpen in den muil van den Oorlogsgod. Indien dat leger, grootendeels samengesteld uit arbeiders, zich eens liet gelden, om met dezelfde kracht te arbeiden aan zijn eigen vrijmaking, wij zouden daaruit misschien de bevrijding der arbeiders zien geboren worden.

Maar helaas! Wij moeten — en dit is het ergst van alles — het beleven, dat de machtige Duitsche sociaal-democratie en in navolging van haar die van alle andere landen, haar steun verleent aan dezen broedermoord, door de regeeringen in staat te stellen dezen te volvoeren. Als de sociaal-demokratische afgevaardigden in alle Parlementen na een krachtig protest hun mandaat hadden neergelegd, welk een schok zou gevoeld zijn door de geheele wereld! Tegen die volkomen wettige daad kon men van regeeringswege niets doen, en de arbeidende klasse had dan gezien, dat althans de mannen, die hen heeten te vertegenwoordigen, zich niet aansprakelijk of verantwoordelijk stelden voor de misdaad, tegenover de menschheid begaan. En gesteld, dat men den moed had gehad, hen gevangen te nemen, desnoods te fusileeren, de werking daarvan had heel goed kunnen uitloopen op de revolutie. In vergelijking van den moord op groote schaal, die nu plaats heeft, zou het andere slechts kinderspel zijn geweest; en terwijl men nu strijdt voor de belangen van anderen, deed men het dan althans voor zijn eigen vrijmaking, voor zijn levensideaal.

Helaas! Het heeft niet zoo mogen zijn: de sociaaldemokratische partij stond blijkbaar niet op de hoogte van haar roeping, van de taak, die zij had te vervullen. In plaats van eendracht onder het proletariaat ziet men nu het internationalisme uiteengedreven; en die partij is thans even ontwricht als de geheele maatschappij. Nooit zal haar dit vergeven kunnen worden!

Zou Marx zich niet met schaamte het aangezicht bedekken wegens deze jammerlijke handeling?

Aan het einde van het door Marx gestelde Kommunistenmanifest lezen wij:

> „Zij (de kommunisten) ondersteunen dus overal elke revolutionaire beweging tegen de bestaande maatschappelijke en politieke toestanden. In al deze bewegingen zetten zij de eigendomsvraag, welken meer of minder ontwikkelden vorm die dan ook moge aangenomen hebben, als de hoofdvraag der beweging op den voorgrond. Zij verzuime geen oogenblik bij de arbeiders een zoo helder mogelijk bewustzijn van de vijandelijke tegenstelling tusschen proletariërs en bourgeoisie wakker te roepen. Zij arbeiden overal aan de verbinding en verstandhouding der demokratische partijen van alle landen.
>
> De kommunisten versmaden het, hun inzichten en oogmerken geheim te houden. Zij verklaren openlijk, dat hun doeleinden slechts bereikt kunnen worden door de gewelddadige omverwerping der geheele bestaande maatschappelijke orde. Mogen de heerschende klassen sidderen voor een kommunistische revolutie! De proletariërs hebben daarbij niets te verliezen dan hun ketenen. Een wereld hebben zij te winnen. Proletariërs van alle landen, vereenigt u!"

Dat is andere taal, dan die wij tegenwoordig te hooren krijgen van de sociaal-demokraten, en waaruit de revolutionaire toon geheel is geweken. De rol, die hier voor de kommunisten is aangegeven, is een geheel andere dan die de sociaal-demokraten nu op het wereldtooneel spelen. Zij hebben het geschikte oogenblik voorbij laten gaan, en nu staan de volken tegenover elkander als brieschende leeuwen. Onder kanongebulder en geweerschoten herdenken wij dus de stichting der Internationale van vóór 50 jaar; maar wij doen het met schaamte, want hoe zullen de afgevaardigden in het Internationaal Socialistisch Bureau tegen-

over elkander staan, als ze elkaar nà den oorlog weer ontmoeten? Zullen zij den moed hebben, te spreken van internationaliteit en broederschap der volken, nadat zij alle banden, die gehecht waren, wreed hebben verscheurd? Heel wat tijd zal er noodig zijn, om den opnieuw gewekten nationalen haat tusschen de volkeren te doen verdwijnen. Heel wat kiemen, die, eenmaal ontsproten, goed en nuttig werk hadden kunnen doen, zijn verstikt, en wij moeten feitelijk alles opnieuw gaan opbouwen. Voorloopig beschouwt men elkaar als vijanden, en dat staat natuurlijk hinderlijk in den weg.

En al toonen zij zich uiterlijk niet vijandig, innerlijk smeulen er gevoelens, die de ware hartelijkheid wegnemen. Michaël Bakunine, die zoo menigen strijd heeft meegemaakt, had zulk een breeden blik op de dingen. Na den Fransch—Duitschen oorlog van 1870 en de kommune van 1871 trok hij zich terug. Bij hem, die altijd den moed had behouden, was toen de moed eruit. De massa had het geloof in den revolutionairen hartstocht verloren, en zóó kwam het, dat hij vrees koesterde, dat de menschheid al wel lang verloren kon zijn, vóórdat er redding komt. En nu had hij één hoop daarop, en die was: de wereldoorlog. Welnu, deze is er, 40 jaar later, en we vragen onszelven af: wat zal hij brengen voor de vrijmaking der volkeren? Maar omdat wij vertrouwen bezitten in ons beginsel, daarom gelooven wij, dat er iets goeds voor de volkeren uit geboren zal worden, al gaat de vooruitgang ook over stapels lijken. De sociale revolutie zal blijken het eenige middel te zijn tot verlossing van onzen waren vijand: het kapitalisme. Nu strijden allen, van den katholiek tot den sociaal-demokraat, naast elkander tegen hun nationalen vijand. Bij de sociale revolutie zullen de arbeiders van alle landen, onafhankelijk van nationaliteit en godsdienst, naast elkander strijden om den kop van het kapitalisme te treffen. Voor dien strijd kunnen wij vervuld zijn met geestdrift. Moge de wedergeboorte van het proletariaat, over de hoofden der leiders heen, verkregen worden door dezen oorlog!

Maar dat kan alleen door het revolutionair socialisme op den ouden grondslag. Dan zal deze viering toch nog wat goeds uitwerken.

Sept. 1914. F. D. N.

— ELECTRISCHE DRUKKERIJ —
JOH MULDER, OOSTHAVEN 30, GOUDA.